

Møteinnkalling

Utvalg: Lofotodden nasjonalparkstyre
Møtested: Rådhuset, Ramberg
Dato: 05.08.2021
Tidspunkt: Torsdag: Kl. 10:00 – 14:00, fredag: 09:00 – 14:00

Utvidet styremøte der vara er invitert med.

Eventuelt forfall må meldes snarest på telefon til Ole-Jakob Kvalshaug: 95 26 92 63
eller på E-post: oljkv@statsforvalteren.no

Saksliste

Utvalgs-saksnr	Innhold	Lukket	Arkiv-saksnr
ST 20/21	Godkjenning av innkalling og protokoll fra forrige møte		
ST 21/21	Referatsaker		
RS 7/21	Evalueringsordning for nasjonalparker og andre store verneområder - Miljødirektoratet		2021/3883
RS 8/21	Underretning om avgjørelse i anmeldelse - Bruk av drone - Nordland politidistrikt	X	2020/4386
RS 9/21	Varsel om arbeid med reflektor - Lofotodden nasjonalpark - Linjeproff AS		2021/2555
RS 10/21	Orientering om grensemerking - Lofotodden nasjonalpark		2020/2864
RS 11/21	Befaringsrapport - Bunessanden og Kvalvika og Ryten - Miljødirektoratet		2020/5738
ST 22/21	Delegerte saker		
ST 23/21	Søknad om dispensasjon til arkeologisk utgravning - sikringstiltak - Lofotodden nasjonalpark		2021/3334
ST 24/21	Omdisponering av tiltaksmidler - Lofotodden nasjonalpark - 2021		2020/7524
ST 25/21	Etteranmeldt sak - Brudd på verneforskrift - Bruk av drone i Lofotodden nasjonalpark - [REDACTED]	X	2021/5209
ST 26/21	Etteranmeldt sak - Ruteløyve gitt for fjordcruise i Reinefjorden		2021/5294
ST 27/21	Etteranmeldt sak - Ny runde med autorisering av guider i Refsvikhula - Kollhellaren		2021/5295
ST 28/21	Eventuelt		

ST 20/21 Godkjenning av innkalling og protokoll fra forrige møte

ST 21/21 Referatsaker

Fra: Olav Nord-Varhaug[olav.nord-varhaug@miljodir.no]

Sendt: 01.06.2021 07:38:03

Til: Solstrand, Maria-Victoria; Gulbrandsen, Jenny Marie; Sødergren, Guro; Odden, Alf; Haug, Jørn Trygve; Grevrusten, Stein Magne; Snøtun, Trygve; Norstad, Ariane Bekk; Valan, Sindre Kolstad; Sveen, Kari; Ullring, Ulf; Liebe, Morten; Sørli, Kristine; Rødstøl, Mari Melbø; Stensby, Trond; Berge, Eirin; Nystuen, Hilde; Børve, Lars; Bjurstedt, Carl S.; Nystad, Ingvild Hansen; Wika, Jannike Elise; Kvalshaug, Ole-Jakob; Aarstrand, Bjørnar; Pettersen, Oskar Nyheim; Forthun, Eli; Rova, Johan; Ingvaldsen, Inge Sollund; Turtum, Marte; Halvorsen, Morten; Buttingsrud, Trond Erik; Jaren, Hege; Olsen, Monika; Skjemstad, Oddrun; Hansen, Stine Emilie Nøding; Benonisen, Rune; 'fmtrakb@statsforvalteren.no'; Sørmo, Thomas; Vistnes, Ingunn Ims; Salmila, Karoline; Østereng, Geir; Solbakke, Jørgen Eira; Baardvik, Bjørn Morten; Kollstrøm, Rolf; Birkeland, Ingve; Tødås, Tore; Thyrum, Kirsten; Haug, Astrid Alice; Nisja, Eli Grete; Myrseth, Eli Cora; Berger, Marit Sophie; Pettersen, Roar; Sigbjørn, Strand; Moen, Hege Sæther; Sjømæling, Anne; Herregården, Kristian Kvaalen; Johannessen, Morten; Haavik, Astrid Bakke; Gjerde, Marthe; Hauge, Tor Arne; Nedrelo, Eldrid; Nornes, Anbjørg; Vallestad, Jorunn; Røyrvik, Alf Erik; Knagenhjelm, Maria

Kopi: Hafstad, Inge; Omholt, Per Ketil

Tittel: evaluering

Vedlagte brev ble sendt KLD i går.

Mvh

Olav

Med hilsen

Olav Nord-Varhaug

fagdirektør, verneområdeseksjonen

Miljødirektoratet

Telefon: 03400 / 73 58 05 00

Mobil: 900 23242

E-post: olav.nord-varhaug@miljodir.no

[miljodir.no](https://www.miljodir.no) - www.miljostatus.no

Spør miljøet - opprett digital postkasse på [Norge.no](https://www.norge.no)

Spar miljøet - opprett digital postkasse på Norge.no

Klima- og miljødepartementet
Postboks 8013 Dep
0030 OSLO

Trondheim, 31.05.2021

Deres ref.:
21/838

Vår ref. (bes oppgitt ved svar):
2020/6165

Saksbehandler:
Olav Nord-Varhaug

Evaluering av forvaltningsordning for nasjonalparker og andre store verneområder

Innledning

Det vises til oppdrag i brev av 6. april d.å. hvor departementet ber om et sammendrag av, og en faglig anbefaling om hvordan følgende to rapporter bør følges opp:

- 1) sluttrapporten fra evaluering av forvaltningsordningen for nasjonalparker og andre store verneområder ([NF-rapport nr.: 1/2021](#)), jf. bestilling i tildelingsbrevet for 2019
- 2) sluttrapporten fra evalueringen av forsøksordningen med grunneier- og partssammensatte verneområdestyrer ([NF-rapport nr.: 9/2020](#)), som er gjennomført på bakgrunn av Klima- og miljødepartementets brev 31. mars 2016 og 16. august 2017

Miljødirektoratet finner at evalueringene svarer ut oppdraget på en god måte og i tråd med mandatene som ble gitt. Miljødirektoratet kjenner seg generelt godt igjen i funnene og vurderingene i rapporten, og mener de danner et godt grunnlag for utvikling og forbedring av forvaltningsordningen.

Miljødirektoratet viser til at evalueringsrapportene slår fast at nåværende forvaltningsordning ikke synes å ha svekket verneverdiene, men heller ikke ser ut til å ha styrket dem. Ordningen har bidratt til mindre konfliktnivå rundt vern av de store verneområdene samt bedre lokalt eierskap. Det er tilført betydelig økte ressurser til forvaltning av verneområder i perioden forvaltningsordningen har fungert. Direktoratet anbefaler at ordningen med nasjonalpark- og verneområdestyrer med folkevalgte representanter fra kommuner, fylkeskommuner og Sameting videreføres, men har en del forslag til hvordan forvaltningen kan ytterligere forbedres.

I tråd med funnene og anbefalingene i rapportene ser Miljødirektoratet særlig tre områder som bør følges opp, styresammensetning, styrket ressurstilgang og forvaltning innenfor vernets rammer. I tillegg ser vi behov for oppfølging som kan gi bedre beslutningsgrunnlag for forvaltningen av områdene og noen praktiske grep som bør tas for å få en ryddig og langsiktig forvaltning.

Miljødirektoratet anbefaler spesielt følgende oppfølging:

- videreføre dagens forvaltningsmodell med folkevalgte representanter fra kommuner, fylkeskommuner og Sameting
- styrke rådgivende utvalg og la det bli det dialogforum det var tiltenkt
- ansette flere forvaltere for å bedre ressurs situasjonen til noen av styrene
- utvikle et bedre system for kunnskapsoppdatering og overvåkning av tilstandsutviklingen i verneområdene, inkludert for omfanget av motorferdsel
- mer enhetlig forvaltning, inkludert for bruken av naturmangfoldloven §48
- prioritere utarbeidelse av tydelige forvaltningsplaner og besøksstrategier
- økte tiltaksmidler for å kunne følge opp forvaltningsplaner og besøksstrategier
- styrke oppfølging av og veiledning til styrer og forvaltere

Det er også viktig å huske på at det er flere forhold som påvirker svarene på de fire spørsmålene som er stilt i evalueringen og at det ikke alltid er mulig å skille ut hva som skyldes forvaltningsordningen og hva som skyldes andre forhold. Eksempler på dette er utvikling av budsjett situasjonen, med bl.a. økning i tiltaksmidler, økende vekt på verdiskapning og besøksforvaltning i verneområder og utviklingen i reiselivet med bl.a. økning i antall turister i Norge.

Under følger et sammendrag av de to rapportene og en utfyllende gjennomgang av anbefalingene. Sammendragene er i stor grad hentet direkte fra rapportene.

Evaluering av forvaltningsordningen for nasjonalparker og andre store verneområder, sammendrag

I 2020 var det ti år siden gjeldende lokalt forankrede forvaltningsmodell for nasjonalparker og andre store verneområder i Norge ble innført. I perioden 2010-2020 er det etablert 48 lokalt/regionalt baserte nasjonalpark- og verneområdestyrer (inkl. styre for Trillemarka-Rollagsfjell naturreservat) og det er opprettet 62 statlige nasjonalpark- og verneområdeforvalterstillinger lokalt i tilknytning til de store verneområdene. På oppdrag fra Miljødirektoratet har Nordlandsforskning evaluert forvaltningsmodellen basert på følgende mandat i henhold til oppdraget fra KLD:

- Er formålet med vernet ivarettatt på kort og lang sikt?
- Har styrene en enhetlig praksis og måloppnåelse innenfor og mellom verneområder?
- Har reformen oppnådd bedre lokal forankring, medvirkning og eierskap?
- Er forvaltningsmodellen samfunnsøkonomisk lønnsom?

Evalueringen baserer seg på data samlet inn ved dokumentstudier, spørreundersøkelser og intervjuer. Med utgangspunkt i et omfattende materiale er det foretatt kvantitative og kvalitative analyser for alle nasjonalpark- og verneområdestyrene omfattet av forvaltningsreformen, og dybdestudier av de fire styrene for Dovrefjell-Sunndalsfjella, Jostedalsskreen, Stabbursdalen og Ytre Hvaler nasjonalparker. Nordlandsforskning har analysert og diskutert i hvilken grad verneområdestyrene ivaretar verneverdiene og peker på noen forhold som kan være utfordrende og andre som er positive. Viktige funn er:

- Det kan være vanskelig for styrene å fatte vedtak som er kontroversielle lokalt, men som kan være nødvendige for langsiktig ivaretagelse av verneverdiene.
- En stor mengde enkeltvedtak og arbeid med besøksforvaltning gjør det vanskelig for flere styrer å fatte vedtak som legger et langsiktig grunnlag for ivaretagelse av verneverdiene.
- En svært stor andel dispensasjonsvedtak fattes på grunnlag av det snevert formulerte unntaket i naturmangfoldloven § 48.

Det er positivt for ivaretagelse av verneverdiene at kunnskapsgrunnlaget er tydelig bedret det siste tiåret, samt at konfliktnivået ved forvaltningen av verneområdene synes å ha blitt redusert. Den lokalpolitiske forankringen tilskrives en positiv betydning, og i hovedsak pga. representantenes «lokale» tilknytning og i mindre grad partipolitiske forhold. Enkelte informanter påpeker imidlertid at et lokalt fokus kan ta noe oppmerksomhet bort fra nasjonale verneverdier.

Det er veldig stor variasjon mellom verneområdene i antall enkeltvedtak registrert i Miljøvedtaksregisteret siden opprettelsen av registeret i 2014. Antallet saker, andelene saker som avslås og andelen saker som behandles av Miljødirektoratet har vært stabilt gjennom perioden. Generelt dominerer motorferdselsaker (omtrent 70 prosent), med bygningssaker som nest største kategori (nesten 9 prosent). Det er få dispensasjonssøknader som avslås (6,7 prosent), og kun en svært liten andel av sakene behandles av Miljødirektoratet etter klage (omtrent 1,6 prosent). Dybdestudien av praksis i fire styrer viser stor variasjon i andelen enkeltvedtak fattet av det respektive styret og forvalter, noe som reflekterer den store variasjonen i saksmengde. Presedensvirkninger ble vurdert i omtrent hver femte sak, og det dominerende temaet var at tidligere tillatelser var argument for å gi tilsvarende tillatelse i senere sak. Studien viser også at andelen dispensasjonsvedtak på grunnlag av naturmangfoldloven § 48 var på rundt 40 prosent og hadde en svakt synkende trend i perioden.

Rapporten viser at det er store forsinkelser i mange av styrenes vedtak av forvaltningsplaner og besøksstrategier. Det synes ikke som mengden enkeltvedtak er noen avgjørende grunn til slike forsinkelser. Arbeidet med besøksstrategier har forsinket en god del styrer i arbeidet med forvaltningsplaner, til tross for at besøksstrategier etter intensjonen skulle bygge på forvaltningsplanene.

Mandatet til rådgivende utvalg og administrativt kontaktutvalg virker for mange områder å være uklart. Mange representanter i rådgivende utvalg opplever at utvalget fungerer mest som en informasjonskanal og arena for å fremme egne syn, men uten at det medfører reell innvirkning på beslutninger. Det er fortsatt mange styrer som ikke har administrativt kontaktutvalg og det virker andre steder tilfeldig hvordan det brukes.

Hovedinntrykket er at bevisstheten om og eierskapet til verneområdene er stor, og har blitt styrket, selv om det er variasjoner mellom områdene. Noen aktører mener det legges til rette for medvirkning, andre ikke. Det er hovedsakelig positive erfaringer knyttet til at forvalterne er ansatt hos Fylkesmannen (fra 1.1.21 Statsforvalteren), særlig når det bidrar til at det skapes et fagmiljø mellom forvaltere, Statens naturoppsyn, fjelltjenesten og andre.

Fylkesmannntilknytningen skaper imidlertid også utfordringer, fordi forvalteren kan oppfattes av å være en del av Fylkesmannen. Informantene opplever det som positivt for forvaltningen at forvalterne har kontorsted nær verneområdene. Generelt har det vært lite diskusjon om lokalisering av arbeidssted, men det finnes også eksempler på sterk uenighet om dette.

I lys av ulikheter i arbeidsmengden mellom verneområdestyrene og innenfor det enkelte verneområdestyret over tid, påpeker evalueringen at det er behov for en gjennomgang av ressursfordelingen totalt, fordelingen mellom verneområdestyrene, og fordelingen av ressurser på faste ansettelser og midlertidige tiltak. Treggheten i arbeidet med (reviderte) forvaltningsplaner viser dette.

Rapporten sier at det fremstår som viktig at det brukes midler på å følge opp og kontrollere tiltak som foretas i verneområdene. Det gjelder ikke minst for ivaretagelse av verneverdiene, nå når besøksstrategiene skal realiseres. Samtidig bidrar midler og aktivitet til legitimiteten til den lokale forvaltningen.

Nordlandsforskning konkluderer med at forvaltningsmodellen – totalt sett – ikke ser ut til å ha styrket ivaretagelsen av verneverdiene, men trolig heller ikke svekket dem. Foreløpig kan det se ut til at reformen sammenholdt med besøksforvaltning og økt verdiskapning har økt faren for negativ utvikling for verneverdiene, selv om besøksstrategiene forsøker å kompensere for dette. I noen områder med sterke lokale brukstradisjoner ser det ut til at en liberal dispensasjonspraksis (motorferdsel, byggeprosjekter) har utviklet seg. På den annen side ser reformen ut til å ha gitt betydelig bedret lokal forankring, noe som på sikt kan gi potensiale for bedre ivaretagelse av verneverdiene. Det er imidlertid så langt begrenset medvirkning blant grupper som representerer bruker- og verneinteresser. Kunnskapsnivået har økt, og det har blitt større åpenhet i forvaltningen.

Den samfunnsøkonomiske analysen viser en økning i finansieringen av verneområdeforvaltningen og den indikerer at forvaltningsmodellen samlet sett har bidratt til bedre ivaretagelse av verneverdiene overfor visse trusler, mer enhetlig og kunnskapsbasert forvaltning, samt bedre lokal forankring og eierskap. I tillegg viser dybdestudien at enten forvaltningsmodellen i seg selv eller generelle trender det siste tiåret har bidratt til økt verdiskapning i de tre områdene Dovrefjell-Sunndalsfjella, Jostedalsbreen og Ytre Hvaler.

Evaluering av forsøksordningen med grunneier- og partssammensatte verneområdestyrer, sammendrag

Bakgrunnen for forsøksordningen er Regjeringserklæringen fra 2013 der det slås fast at «Lokal medvirkning er viktig i forvaltning av naturressurser og regjeringen vil ha forsøk med grunneierstyrt forvaltning av verneområder». Klima- og miljødepartementet besluttet på bakgrunn av dette å sette i gang forsøk med partssammensatte nasjonalpark- og verneområdestyrer som innebar grunneierrepresentasjon sammen med nærings- og interesseorganisasjoner i tillegg til de nåværende politisk folkevalgte representantene. Departementet ga etter dette Miljødirektoratet i oppdrag å forberede og gjennomføre forsøk med partssammensatte styrer. Klima- og miljødepartementet hadde plukket ut tre verneområder som skulle inngå i forsøket: Verneområdestyret for Trollheimen landskapsvernområde og nasjonalparkstyrene for Raet og Jomfruland.

I 2018 ble forsøksordningen utvidet til å omfatte nasjonalparkstyret for Skarvan og Roltdalen. For Jomfruland, Raet og Skarvan og Roltdalen ble styrene utvidet med grunneierrepresentanter,

mens styret for Trollheimen ble utvidet med både grunneierrepresentanter- og representanter fra nærings- og interesseorganisasjoner. For Skarvan og Roltdalen ble styret etter konsultasjon med Sametinget i tillegg utvidet med en politisk oppnevnt representant slik at forholdstallet med hensyn til samisk representasjon ikke skulle forrykkes i styret.

En forutsetning for forsøket var at de partssammensatte styrene ble fulgt tett opp med en evaluering, som blant annet skulle vise om forsøksordningen bidrar til forenkling og effektivisering, om det blir bedre lokal medvirkning og i hvilken grad verneverdiene eventuelt påvirkes. Nordlandsforskning har gjennomført evalueringen på oppdrag av Miljødirektoratet i tidsrommet 2017 til 2020.

En av målsettingene med forsøksordningen med partssammensatte verneområdestyrer er å bidra til **forenkling og effektivisering**. Evalueringen har hatt en bred tilnærming til disse begrepene, og satt søkelys på tilgjengelighet, sak- og søknadsbehandling, samspill mellom forvaltningsnivå, rolle- og ansvarsfordeling og etablering av tillit. Den mest tydelige sammenhengen mellom grunneier- og partsrepresentasjon i styrene og økt tilgjengelighet for innbyggerne i området er knyttet til nettopp økt representasjon. De nye sammensetningene av styrer, med grunneierrepresentanter fra ulike geografiske deler av verneområdet og representanter fra andre brukerinteresser, senker terskelen for å ta kontakt med styrerepresentanter og forvalter. Evalueringen konkluderer dermed med at utvidelse av verneområdestyrer med grunneiere og brukerrepresentanter har bidratt til å gjøre forvaltningen av verneområder mer tilgjengelig.

Når det gjelder spørsmålet om hvorvidt det skjer endringer i sak- og søknadsbehandling, gir evalueringen et mer sammensatt svar. Grunneier- og brukerrepresentasjon bringer lokalkunnskap inn i styrenes arbeid, og bidrar til å opplyse saker ytterligere, gjøre beslutningsgrunnlaget mer solid og til å finne gode, praktiske løsninger samt at det også bidrar til økt legitimitet. Dette fører imidlertid ikke nødvendigvis til forenkling og effektivisering av sak- og søknadsbehandling.

Samspillet mellom verneområdestyrer, kommuner, Fylkesmann og andre offentlige organer har endret seg, viser evalueringen. Følgeevalueringen viser tydelig at det er en økt kontakt mellom forvaltningsnivåer, men gir verken grunnlag for å hevde at dette fører til endringer i rolle- og ansvarsfordeling eller at det er en sammenheng mellom disse endringene og endringene i sammensetning av verneområdestyrer. Evalueringen konkluderer ellers tydelig på at utvidelsen av verneområdestyrer med grunneier- og brukerrepresentanter har bidratt til større tillit, både internt i styrene og mellom styrene og befolkningen tilknyttet verneområdene.

Lokal medvirkning er evalueringens andre hovedtema. Når det gjelder hvem som medvirker, varierer dette mellom verneområdestyrene. I nasjonalparkene Raet og Jomfruland er det grunneiere som er representert i styrene, mens det i Trollheimen er både brukerinteresser og grunneiere som er representerte. I Skarvan og Roltdalen er det grunneierrepresentasjon kombinert med en ekstra politisk oppnevnt representant fra Sametinget. Et sentralt funn i evalueringen er at flere aktører har medvirket og hatt innflytelse i styrenes beslutningsprosesser. På tvers av de fire forsøksområdene opplever grunneier- og brukerrepresentanter å bli hørt, og at deres innspill og perspektiver blir verdsatt i styrenes arbeid. Hvem grunneier- og brukerrepresentantene opplever å representere, varierer mellom de ulike styrene. Representasjon blir forstått ulikt, og her representerer Jomfruland et ytterpunkt, der

grunneierrepresentantene oppfatter seg som lokalsamfunnsrepresentanter med et helhetlig perspektiv på forvaltning av nasjonalparken til beste for lokalsamfunnet. I de andre tre områdene framhever både grunneier- og brukerrepresentanter at de representerer sine respektive geografiske områder og særinteresser.

Tilrettelegging for medvirkning for ulike interesser og grupper utenfor styrene, skjer først og fremst gjennom rådgivende utvalg. Dette gjøres ulikt i de fire områdene, og det er store variasjoner i sammensetning av rådgivende utvalg, størrelse på utvalget, møtehyppighet og arbeidsform. Evalueringen viser at det er et tydelig ønske i alle verneområdestyrene om å bruke rådgivende utvalg som en arena for dialog og diskusjon, men at en til nå ikke har lyktes i å realisere dette potensialet fullt ut.

De ulike aktørene i verneområdestyrene vurderer ulikt hva som kommer ut av medvirkningen knyttet til utvidelse av styrene. Politisk oppnevnte styrerepresentanter trekker fram lokal kunnskap om verneområder og kjennskap til ulike grupper og interesser berørt av vernet, som en viktig effekt av lokal medvirkning. Grunneier- og brukerrepresentanter opplever at de blir lyttet til og at deres perspektiver anerkjennes i styrenes arbeid, uten at dette nødvendigvis innebærer at de får gjennomslag i alle saker. De viktigste barrierene for medvirkning i verneområdestyrene er knyttet til at sakene er komplekse og omfattende og at saksmengden er stor i styrene. Dette gjør at det oppleves som ressurskrevende å medvirke, og at medvirkning forutsetter et visst kompetansenivå. Styrelederne har tatt en aktiv rolle når det gjelder å senke terskelen for at representanter med mindre erfaring fra styrearbeid skal ha mulighet til å delta på lik linje med politiske representanter med langt større erfaring.

I hvilken grad forsøksordningen **påvirker verneverdiene**, er evalueringens tredje hovedtema. Verneverdiene kommer til uttrykk i styrenes arbeid på to måter; gjennom konkret saksbehandling knyttet til skjøtsel, byggevirkksomhet, aktivitet eller ferdsel, og gjennom større, prinsipielle saker som arbeid med besøksstrategi. De vanligste diskusjonene som oppstår omkring verneverdier dreier seg om hvordan det er mulig å balansere verneverdier opp mot bruk. Dette handler ofte om hvilke handlingsrom som finnes, og hvilke mellomløsninger som kan ivareta både bruk og vern. Et tydelig funn i evalueringen er at forsøksordningen har bidratt til flere diskusjoner i styrene om verneverdier, som en følge av at grunneiere- og brukerrepresentanters lokalkunnskap møter forvaltningsplanenes overordnede og helhetlige hensyn til verneverdiene. Bevisstheten og kunnskapen om verneverdier har økt blant representantene i verneområdestyrene, og dette bidrar til at styrene i stor grad balanserer hensynet til lokale interesser med nasjonale vernehensyn. Når det gjelder påvirkning av verneverdier, er det ikke mulig å påvise at forsøksordningen med grunneier- og brukerrepresentanter har påvirket verneverdiene i noen entydig retning.

Miljødirektoratets vurderinger og faglige anbefalinger

Miljødirektoratet vil i det følgende gi noen vurderinger av forvaltningsordningen sett i lys av de to evalueringene. Vi mener evalueringene svarer ut de fire spørsmålene som lå til grunn for evalueringen:

- om formålet med vernet er ivarettatt på kort og lang sikt

- enhetlig forvaltning
- bedre lokal forankring, medvirkning og eierskap
- økonomiske vurderinger

Vi har i vår vurdering ikke gått inn på alt evalueringen belyser, men valgt å fokusere på forhold hvor vi anbefaler oppfølging. I tråd med funnene og anbefalingene i rapportene ser vi særlig tre områder som bør følges opp; deltagelse i forvaltningsmodellen, styrket ressurstilgang og forvaltning innenfor vernets rammer. I tillegg ser vi behov for oppfølging som kan gi bedre beslutningsgrunnlag for en kunnskapsbasert forvaltning av områdene og noen praktiske grep som bør tas for å få en ryddig og langsiktig forvaltning.

Ivaretagelse av verneverdier

Miljødirektoratet viser til at verneområdene representerer store naturverdier som, når de forvaltes i et generasjonsperspektiv og i tråd med verneformålet, er et viktig grunnlag for langsiktig, lokal og naturbasert verdiskaping. Særlig nasjonalparkene og de store landskapsvernområdene utgjør et grunnlag for utvikling av naturbasert reiseliv. Ordningen med lokal forvaltning, som ble innført fra 2010, bidrar til at kommunene har bedre muligheter til å se forvaltning av verneområdene i sammenheng med kommunens øvrige arealforvaltning etter plan- og bygningsloven og legge til rette for naturbasert reiseliv i og i tilknytning til verneområdene. Direktoratet viser videre til at det i 2019 ble lagt frem en handlingsplan for styrket forvaltning av verneområdene, hvor det legges til grunn en vernepolitikk som gjennom bruk skal bygge opp under både verneverdiene og gi grunnlag for økt verdiskaping.

I evalueringen av nåværende forvaltningsmodell konkluderer Nordlandsforskning med at forvaltningsmodellen – totalt sett – ikke ser ut til å ha styrket ivaretagelsen av verneverdiene, men trolig heller ikke svekket den. Nasjonalparkene gir mulighet for både økonomisk, kulturell, sosial og miljømessig verdiskaping. Det har skjedd en bevisst endring i forvaltningen de senere år med større vekt på å kunne ønske "velkommen inn" i nasjonalparkene slik at de, sammen med tilgrensede områder, i større grad kan brukes i markedsprofilering og økt verdiskaping. Evalueringene viser til at dette, i kombinasjon med den endrete forvaltningsordningen, kan ha økt faren for negativ utvikling for verneverdiene, selv om besøksstrategiene forsøker å kompensere for dette.

Med økende antall besøkende, klimaendringer, bestandsnedgang for mange arter og tap av biologisk mangfold samtidig med tydelige forventinger lokalt knyttet til reiseliv og arbeidsplasser, er det et økende behov for en strategisk og aktiv forvaltning av verneområdene. De sekretariatene som har kompetanse og kapasitet til å jobbe strategisk, gjennomføre målretta tiltak og drive nettverksbygging og forankring m.m, vil ha best forutsetninger for å møte utfordringene for sitt verneområde. Som evalueringen viser i f.eks. Dovrefjell-Sunndalsfjella nasjonalpark, hvor sentrale verneverdier er truet, så hindrer mengden enkeltsaker sekretariatet i å jobbe strategisk og planmessig som grunnlag for å igangsette nødvendige tiltak. I andre, mindre kompliserte områder finnes det både planer og strategier, mens gjennomføring av nødvendige tiltak begrenses av tildelte tiltaksmidler.

Miljødirektoratet vil også påpeke at en mer aktiv og kvalitetsmessig markedsføring av nasjonalparkene som besøksmål med store opplevelsesverdier kan være utfordrende for styrene å balansere opp mot ivaretagelse av verneverdiene. Nye brukergrupper (surfere, vindseilere,

terrengsyklister, m.m.) og tekniske nyvinninger (terrengkjøretøy, droner, elsykler, m.m.) forsterker denne utfordringen. Dette er likevel problemstillinger som ville vært utfordrende også med andre forvaltningsordninger.

Evalueringsrapporten stiller også spørsmålstegn med styrenes evne og vilje til å håndtere konflikttemaer gjennom langsiktige prioriteringer og konkrete løsninger. I evalueringsrapporten er det mange henvisninger til at kompleksiteten i verneområdestyrenes oppgaver generelt er stor for de aller fleste verneområdestyrene og at bemanning og ressurser til å håndtere kompleksiteten er for liten til å løse de pålagte oppgavene. Forvaltningen av villreinens leveområder i Rondane er et eksempel på dette. Det er derfor viktig at styrene blir tilført tilstrekkelige ressurser slik at de kan utarbeide, revidere og følge opp forvaltningsplaner og besøksstrategier som kan gi tydelige retningslinjer for hvordan styret vil håndtere disse problemstillingene. Dette vil også kunne forhindre fokus på enkeltsøknader uten å se sumvirkninger. En kan også stille spørsmål ved om det er nødvendig med tydeligere statlige føringer for å sikre verneverdiene i de mest konfliktfylte områdene, f.eks. ved at Miljødirektoratet gjennom en mer aktiv klagebehandling kan gi tydeligere føringer på skjønnsrommet. En har også muligheter til å gi tydeligere styringssignaler gjennom godkjenning av forvaltningsplaner, besøksstrategier samt gjennom tildeling av drifts- og tiltaksmidler.

Dispensasjonspraksis, inkludert bruk av naturmangfoldloven § 48

Utfra innhentede data fra Miljøvedtaksregisteret, hvor styrene er pålagt å føre inn alle enkeltvedtak, ser en at det er stor variasjon i antall vedtak mellom styrene. Mens det er fattet over 500 vedtak i perioden 2014-2020 i Reinheimen, Blåfjella-Skjækerfjella og Midtre Nordland og med Dovrefjell-Sunndalsfjella på topp med nær 1000 vedtak, så er det i samme periode fattet under 30 vedtak i Møysalen, Seiland, Reisa og Ånderdalen. Motorferdselsvedtak dominerer (70%) med byggesaker på andre plass (9%).

I noen områder med sterke lokale brukstradisjoner ser det ut til at en liberal dispensasjonspraksis (motorferdsel, byggeprosjekter) har utviklet seg. Evalueringen viser til at det er vanskelig for styrene å fatte vedtak som er kontroversielle lokalt, men som kan være nødvendige for langsiktig ivaretagelse av verneverdiene. Det kan virke som det er betydelig lettere å være prinsipiell overfor søkere som ikke har nær tilhørighet til verneområdet.

Miljødirektoratet deler evalueringens bekymring rundt bruken av naturmangfoldloven § 48. Denne bestemmelsen er først og fremst ment brukt på spesielle/særlige tilfeller som ikke ble vurdert på vernetidspunktet. Det fremgår også av forarbeidene til loven at bestemmelsen i første rekke tar sikte på søknader som gjelder bagatellmessige inngrep eller forbigående forstyrrelser. Hovedregelen skal derfor være at det ikke er anledning til å gi dispensasjon til større tekniske inngrep etter denne bestemmelsen.

Vi ser at § 48 i en god del saker forsøkes brukt på en slik måte at en endrer de rettslige rammene som er trukket opp i vernevedtak. Eksempler på slike vedtak kan være saker i tilknytning til kraftutbygging, hyttebygging og kjøring på bar mark. Det er derfor viktig at Statsforvalteren etablerer rutiner for å fange opp og om nødvendig påklage slike vedtak dersom de går utenfor verneforskriftenes rammer. Vi registrerer at statsforvalternes oppfølging og kontroll på dette området praktiseres forskjellig.

Det er samtidig en god del vedtak med hjemmel i naturmangfoldloven § 48 som skyldes at verneforskriftene ikke er oppdaterte. Det er f.eks. mange eksempler på ulike typer nyttekjøring som burde vært regulert gjennom spesifikke dispensasjonsbestemmelser, men som i stedet blir hjemlet i § 48. Vi har i dag et stort etterslep i arbeidet med oppdatering av verneforskrifter. Evalueringsrapporten sier også "Enkeltvedtak kan sette presedens som endrer karakter på bruken stort over tid, som igjen kan få negative konsekvenser. Det er få eksempler på denne type presedensvurderinger."

Miljødirektoratet vil fortsette arbeidet med veiledning om innhold i og anvending av regelverket, blant annet gjennom veiledere og samlinger.

Vedtak som ikke følger forvalternes tilrådning

Miljødirektoratet ser også at det i flere saker etter naturmangfoldloven § 48 treffes vedtak i strid med forvalters tilrådning. Saksframlegget i slike saker kan være godt begrunnet og ha en tilfredsstillende gjennomgang av hjemmelsforhold, miljørettsprinsipper og skjønnsmessige vurderinger. Når styrene så treffer vedtak som ikke følger forvalters tilrådning, med motsatt konklusjoner og gjerne som benkeforslag på et styremøte, vil begrunnelsen for vedtakene (inkludert vurdering av vilkårene i nml § 48) ofte være svært mangelfulle. Her er det behov for en større bevissthet både om verneforskriftens rammer og kravene til hjemmelshenvisning og begrunnelse.

Samlet belastning

Evalueringsrapporten har også pekt på betydningen av å vurdere samlet belastning, og "å forhindre sumvirkninger (økt samlet belastning av menneskelig påvirkning) som har negativ effekt på verneverdiene", jf. nml § 10. Det er særlig vist til konsekvenser av byggevirkomhet (sumbetraktninger og mulige konsekvenser av tilbygg/utvidelser av hytter og setre) og konsekvenser for villrein med omfanget av motorferdsel. Samlet betraktning av alle tiltak og all virksomhet i et verneområde er meget viktig og i mange områder helt avgjørende for at verneverdiene skal kunne opprettholdes over tid. Vi registrerer at slike betraktninger i dispensasjonsvedtak ofte er svært summariske og lite kontrollerbare.

Det er derfor viktig at det utarbeides gode og grundige forvaltningsplaner for verneområder som gir forutsigbarhet for grunneiere og brukere og gir verneområdeforvaltningen en arena for å vurdere den samlede belastningen av nåværende og fremtidige tiltak. Forvaltningsplaner må være oppdaterte og revideres jevnlig. Ressurssituasjonen har i noen tilfeller gjort at flere verneområdestyrer ikke har revidert sine forvaltningsplaner.

Enhetlig forvaltning

Rapporten sier videre at de "finner betydelige forskjeller i praksis mellom verneområdestyrene". Lokal forvaltning gjennom nasjonalpark- og verneområdestyrer gjør at det er utfordrende å etablere en helt enhetlig praksis i dispensasjonssaker. Forvaltningsmodellen legger opp til et større lokalpolitisk skjønn i forvaltningen, og det må derfor til en viss grad forventes at det kan bli forskjeller i skjønnsutøvelsen så lenge denne utøves innen verneforskriftens rammer. Dette kan likevel være utfordrende bl.a. av hensyn til likebehandling av brukere.

Miljødirektoratets godkjenning av forvaltningsplaner, klagesaksbehandling og generelt veiledningsarbeid bidrar på en positiv måte til å samordne forvaltningspraksis på tvers av administrative grenser.

Det finnes ingen samlet oversikt over effekter av dispensasjonspraksis. Det vil være behov for å utvikle bedre indikatorer for tilstand i verneområdene samt rapporteringsrutiner slik at en bedre kan følge med utviklingen. Det samme gjelder en bedre statistikk over utviklingen av gitte motorferdselstillatelser samt gjennomførte turer, både på barmark og snødekt mark.

Lokal forankring, medvirkning og eierskap

Konfliktnivået i verneområdeforvaltningen er redusert på nasjonalt nivå. Forvaltningsmodellen har også ført til økt lokal forankring, eierskap til og bevissthet om verneverdiene. En ser likevel at styresammensetningen er endret etter siste valg. Det er en klar tendens til at det sitter færre ordførere i styrene enn før. En ser også en liten grad av gjenvalg av representanter i flere styrer, noe som gjør at kontinuiteten i styrene blir svekket. En ytterligere delegering av kurante saker til forvalterne vil kunne gjøre styrearbeidet mer interessant ved at en da får mer fokus på strategi og langsiktige planer og mindre fokus på enkeltsaker. Dette vil også både forenkle og effektivisere saksbehandlingen av denne type saker.

Styrene er opptatt av mulighetene nasjonalparkene gir til verdiskaping. Evalueringen viser også til et ønske om og behov for en mer sømløs forvaltning mellom verneområdene og tilgrensende områder. I denne sammenheng er de administrative utvalgene viktige og de styrer som ikke har slike bør etablere denne type utvalg for å sikre den administrative kontakten mot kommunene og samordning med kommunal forvaltning ellers.

Evalueringsrapporten etterlyser tydeligere forventninger og mandat for de fylkeskommunale representantene i styret. Det vises blant annet til at "en aktivering av fylkeskommunenes regionale utviklerrolle gjennom verneområdestyrene vil kunne bidra til et mer helhetlig og regionalt forvaltningsperspektiv". En slik rolle vil også kunne bidra til at verdiskapingspotensialet blir bedre utnyttet. Miljødirektoratet slutter seg til denne vurderingen.

Sammensetning av styrer

Bakgrunnen for etablering av forvaltningsordningen med politisk sammensatte styrer kan føres tilbake til behandlingen av nasjonalparkmeldingen (St.meld. nr. 62 (1991-92) *Ny landsplan for nasjonalparker og andre større verneområder i Norge*) i Stortinget i 1993 hvor det ble etterlyst "folkevalgt medvirkning og medbestemmelse" i forvaltningen (Innst. S. nr. 124 (1992-93) *Innstilling fra kommunal- og miljøvernkomiteen om ny landsplan for nasjonalparker og andre større verneområder i Norge*). Etter noen år med forskjellige forsøksordninger ble dagens modell med nasjonalparkstyret med folkevalgte politikere fra kommuner, fylkeskommuner og, hvor relevant, Sametinget valgt. Antallet representanter utpekt fra Sametinget i de enkelte styrene er fastsatt gjennom konsultasjoner mellom departementet/direktoratet og Sametinget og sikrer den samiske representasjonen i ordningen. Partssammensatte styrer ble også den gang diskutert. Representasjon i styret vil naturlig medføre bedre innsikt i og påvirkningsmuligheter på forvaltningen. Hvilke parter som ev skal inviteres til å sitte i styrene vil derfor være av betydning for deres påvirkningsmuligheter og hvilke interesser som blir vektlagt.

Etter naturvernloven av 1970 kunne nasjonalparker kun etableres på statens grunn eller grunn av samme art som grenser inntil statens grunn. Ved innføring av naturmangfoldloven i 2009

bortfalt kravet om statsgrunn. Dette medførte at det de senere år også er etablert nasjonalparker med en vesentlig andel privat grunn. Større verneområder på privat grunn ble tidligere etablert som landskapsvernområder. Eksisterende verneområder med styrer består derfor av en blanding av områder på hovedsakelig statlig og privat grunn. Hvem som eventuelt skal representere grunneierinteressene ved et ønske om grunneierrepresentasjon i styrene vil derfor ikke være åpenbart. For statlig grunn kan det også skilles mellom områder med ren statsgrunn i Nord-Norge og statsallmenninger i Sør-Norge.

En bred representasjon vil også bidra til store styrer, noe som kan bli mer krevende å administrere.

Etableringen av dagens forvaltningsordning kom etter et ønske om mer **folkevalgt** medvirkning og medbestemmelse i forvaltningen. Berørte kommuner ønsket større innflytelse over hvordan de store verneområdene ble forvaltet. Både partssammensatte styrer og grunneierrepresentasjon i styrene vil svekke innflytelsen til berørte kommuner og dermed svekke intensjonene bak forvaltningsordningen, slik den var tenkt. Politikere er også valgt for å representere alle interessene i forvaltningen, er ofte erfarne styrerepresentanter, vant med å sette seg inn i vanskelige og kompliserte prosesser og er gjennom dette vant med å foreta nødvendige politiske avveininger mellom interessene innen de rammer som ulikt lovverk setter. Med få unntak er all annen arealforvaltning underlagt lokalpolitisk styring. Det virker derfor unaturlig at områder av så stor nasjonal interesse at de har fått et eget forskriftsverk skal fravike fra et slikt system.

Dagens styrer varierer i størrelse fra 3 til 16, alt etter hvor mange kommuner og fylkeskommuner verneområdet berører samt hvor mange representanter som er valgt fra Sametinget. Ved grunneierrepresentasjon eller partssammensatte styrer vil antallet styrerepresentanter øke, noe som både vil medføre administrative og økonomiske konsekvenser. En endring av styresammensetning som medfører at noen av de berørte kommunene må vike plassen for partsrepresentanter for å ha samme antall styrerepresentanter, kan ikke anbefales. En eventuell utvidet representasjon vil også øke behovet for driftsmidler til styrene.

Miljødirektoratet vil anbefale at forvaltningsordningen videreføres med ren folkevalgt sammensetning av styrene.

Miljødirektoratet vil likevel understreke at grunneier- og partsinvolvering er viktig i verneområdeforvaltningen, men at dette bør ivaretas gjennom en mer aktiv bruk av rådgivende utvalg.

Klima- og miljødepartementet må vurdere hva som skal skje med de fire prøveordningene som er igangsatt, om de skal avvikles eller om de, eventuelt noen av dem, skal gjøres permanente.

Rådgivende utvalg

Rammene for dagens forvaltningsordning ble lagt i 2009 i Prop 1 S (2009-2010) og budsjettproposisjonen for KLD. Rådgivende utvalg ble understreket som et viktig organ for å legge til rette for et godt samarbeid mellom forvaltningsmyndighet, offentlige organ, grunneiere, næringsliv, frivillige organisasjoner, bl.a. natur- og miljøorganisasjoner, samiske interesser der det er relevant osv. Begge evalueringene viser at en til nå ikke har lyktes i å realisere potensialet som rådgivende utvalg har som en arena for dialog og diskusjon.

En større bevissthet hos flere av styrene og forvalterne om den ressursen et rådgivende utvalg kan være er nødvendig, både for å tilføre verdifulle innspill til forvaltningen samt sikring av bedre lokal forankring, medvirkning og eierskap til verneområdene. En mer aktiv bruk av utvalgene til å diskutere prioriteringer og rammer for skjønnsutøvelse i forvaltningsplaner og besøksstrategier vil også gjøre deltakelse i utvalgene mer interessant. Dette vil utvikle utvalgene fra kun å være en enveis informasjonskanal, som mange informanter i evalueringen påpeker, til å bli en mer aktiv del av forvaltningen. Evalueringen av styrer med parts- og grunneierrepresentasjon viser at en mer aktiv deltakelse fra disse gruppene kan gi en merverdi til bakgrunnen for styrets vedtak. Denne erfaringen bør kunne utnyttes gjennom de rådgivende utvalgene selv om en ikke kan legge opp til ordninger hvor enkeltsaker skal innom utvalgene i særlig grad. For å sikre mulighetene for deltakelse i utvalgene, spesielt fra frivillige organisasjoner, bør det også vurderes om utvalsrepresentantene bør honoreres slik at ikke økonomi blir et hinder for å delta.

Andre forhold

Forholdet til Statsforvalteren

Ved etablering av nåværende ordning ble det bestemt at Fylkesmennene skulle være arbeidsgiver for forvalterne, men at forvalters tid skulle disponeres av styrene/styreleder. Alternativer kunne ha vært at styrene selv sto som arbeidsgiver, noe som ville krevd en helt annen administrativ ressurs samtidig som det ville åpne for større ulikhet og usikkerhet i ansettelsesforholdene for den enkelte forvalter. En ansettelse i en av kommunene kunne også vært en mulighet, men ville trolig også medført behov for en større administrativ ressurs og mindre enhetlig ansettelsesforhold.

Ansettelse hos statsforvalteren har medført enhetlige ansettelsesforhold, selv om vi ser at de økonomiske rammebetingelsene for forvalterne varierer. Forvalterne nyter også godt av det faglige fellesskapet og ressursene som finnes hos statsforvalteren, noe som er viktig for forvalterne. Dette er en ordning som har fungert bra selv om en ser noe ulik faglig og administrativ oppfølging av forvalterne fra statsforvalternes side. Det har vært en del utskifting av samt permisjoner hos forvaltere. Statsforvalteren vil da kunne sikre vikarer samt følge opp nyansettelser på en god måte og dermed bidra til kontinuitet og erfaringsoverføring. Det er viktig at statsforvalteren er bevisst på dette ansvaret slik at styrene er sikret den forvalterkapasitet de er tildelt uten unødig opphold. Evalueringen påpeker at det er et ønske om at både Statsforvalteren og Miljødirektoratet følger opp forvalterne enda bedre. Miljødirektoratet vil følge opp dette med hyppigere fagsamlinger hvor faglige oppdateringer, erfaringsdeling mellom forvaltere, juridiske problemstillinger og praktiske erfaringer fra naturoppsynet (SNO) kan være aktuelle tema. Direktoratet vil også videreføre ordningen med egne kontaktpersoner, både naturfaglig og juridisk, til hvert styre.

Forvalterne sitter på små kontorsteder adskilt fra statsforvalternes hovedkontorer. Dette krever en del egne tekniske løsninger for å fungere godt. Det er viktig at statsforvalternes fellesadministrasjon (STAF) er bevisst på dette og sørger for at de tekniske løsningene fungerer godt også på slike steder. Når forvalterne er ansatt hos statsforvalterne, vil de i dag få en mailadresse som indikerer ansettelsesforholdet (nn@statsforvalteren.no). Statsforvalteren administrerer også arkivtjenester for styrene og postadressen til styrene og forvalterne blir dermed postadressen til aktuell statsforvalter. Dette skaper en viss misnøye hos styrene og samarbeidsparter og kan bidra til unødig forvirring og uklare signaler om styrenes og forvalternes myndighet og tilhørighet. Dette bør teknisk være enkelt å endre på, og det finnes

noen konkrete forslag til mulige løsninger. Dette burde være en oppgave som STAF burde kunne bidra til. Miljødirektoratet vil følge opp dette punktet.

Ved etablering av forvaltningsordningen ble det lagt opp til at det skulle bygges opp robuste forvaltningsknutepunkt lokalt hvor forvalterne skulle sitte i et kontorfellesskap med andre som jobbet med utmarksrelaterte oppgaver, f.eks. nasjonalparksentre, fjellstyrer og SNO. Eksempler på denne type forvaltningsknutepunkt er Lom, Røros, Hjerkinns og Saltdal. Lokalpolitiske ønsker medførte imidlertid at flere forvaltere ble mer spredt enn det som var intensjonen og dermed sitter på kontorer uten det ønskede fagmiljøet rundt seg. Miljødirektoratet vil vurdere om lokaliseringssted kan være medvirkende årsak til en viss utilfredshet og turnover hos noen forvaltere og eventuelt ta dette opp med aktuelle styrer med tanke på hvordan eksisterende knutepunkt kan styrkes.

Kunnskapsgrunnlag for forvaltningen

Evalueringen av forvaltningsordningen påpeker behovet for økt kunnskap som grunnlag for en god kunnskapsbasert forvaltning. Dette gjelder generelt kunnskap om verneverdiene i området, men det understrekes også at det er viktig å få bedre kunnskap både om sumeffekter av bruk, tålegrenser samt en bedre samlet oversikt over de dispensasjonene som gis, både til byggevirkksomhet og andre inngrep samt den økende motorferdselen, både på snødekt mark og barmark. Utarbeidelse og oppdatering av forvaltningsplaner og besøksstrategier vil også kreve denne type kunnskapsinnhenting. Det vil også være nødvendig framover å få bedre oversikter over etterlevelsen av disse planene. Oppsyn og overvåkning bør derfor styrkes og det bør utvikles et eget overvåkningsprogram for de store verneområdene.

Statens naturoppsyn

Behovet for SNO sin tilstedeværelse for å drive naturoppsyn og å gjennomføre tiltak berøres flere steder i evalueringsrapporten. Miljødirektoratet deler oppfatningen av at SNO sin rolle som nasjonalt ansvarlig oppsynsmyndighet for verneområder er svært viktig, og erfarer at behovet for tilstedeværelse både har økt og endret karakter i løpet av den tiden forvaltningsordningen har eksistert. Noen årsaker til dette er at:

- En stor andel av verneområdene opplever økt bruk og nye bruksformer som medfører økt press på verneverdiene. Dette medfører økt behov for oppfølging av ulovligheter og informasjon
- Stort behov for tiltak i form av tilrettelegging, skjøtsel, restaurering og overvåking for å ivareta verneformålet, utfordrer og underbygger behovet for SNO som kompetansemiljø for slike tiltak
- SNO har kunnskap om naturtilstand, bruksmønster over tid, samt skjøtselshistorikk, som forvaltningsmyndigheten drar nytte av. SNO erfarer at man på den måten blir en viktig kontinuitetsbærer i et system der medlemmer i styrene og til dels forvaltere jevnlig skiftes ut.

SNO sin kapasitet til å følge opp de store verneområdene søkes dekket opp av eget personell og gjennom tjenestekjøp fra blant andre Statskog Fjelltjenesten, fjelloppsyn, med flere. I de første årene etter etablering av SNO var samtlige av oppsynsstillingene i SNO knyttet til nasjonalparker og andre store verneområder. I forbindelse med gjennomføringen av nasjonalparkplanen (St.meld. nr. 62 (1991-1992)) ble det de første årene i tillegg etablert flere nye oppsynsstillinger

ved opprettelse av nye verneområder. Denne praksisen opphørte etter hvert og det har i den siste 10-årsperioden kun blitt opprettet en slik stilling, tilknyttet Lofotodden nasjonalpark.

SNO har i samme perioden fått mange nye oppsynstillinger og nye typer oppdrag knyttet til rovvilt, kystoppsyn, villreinoppdrag mv., og hele korpset har med dette blitt mer multifunksjonelt, som igjen gir stordriftsfordeler og synergieffekter for aktiviteten. Kapasiteten i SNO har imidlertid ikke økt i tilstrekkelig grad til å kunne følge opp den store økningen i antall verneområder (store og små) og dermed det økte behovet for oppsyn og gjennomføring av bestilte forvaltningstiltak. Denne utviklingen nevnes i evalueringsrapporten, og en økning i antall oppsynstillinger vil være nødvendig for å kunne dekke dagens og fremtidens behov.

Miljødirektoratet mener SNO gjennom det nasjonale oppsynsansvaret, miljø- og lokalkunnskap og som kontinuitetsbærer, har en særlig viktig funksjon i store verneområder hvor de forvaltningsmessige utfordringene kan være svært mangfoldige og utfordrende, og hvor forvaltningsordningen medfører stadige utskiftninger av styremedlemmer og forvaltere. Disse aspektene er derfor viktig å se i sammenheng i den videre oppfølgingen av evalueringen av forvaltningsordningen.

Veiledere og veiledning

Miljødirektoratet har utarbeidet en rekke veiledere for arbeidet i nasjonalpark- og verneområdestyrene:

- Forvaltning av verneforskrifter
- Strategi for bruk av tiltaksmidler
- Besøksforvaltning
- Norges nasjonalparker - designmanual
- Sårbarhetsvurdering
- Forvaltningsplaner på nett

Miljødirektoratet vil oppdatere disse ved behov. Miljødirektoratet vil også bidra til at forvaltningsplaner inkludert besøksstrategier blir utarbeidet og revidert som et grunnlag for mer enhetlig forvaltning og en tilrettelegging for bruk som ikke går utover verneverdiene.

Miljødirektoratet vil også videreføre veiledning og informasjon gjennom ulike etablerte kanaler, både direkte dialog med styrer og forvaltere og gjennom felles ordninger som nasjonalparkkonferansene og forvaltersamlinger.

Mer ressurser til forvaltning og tiltak

Oppbygging av forvaltningsordningen har bidratt til 62 nye statlige forvalterstillinger lokalisert lokalt i kommuner rundt de store verneområdene. Statsforvalterne, som arbeidsgiver og ansvarlig for lønns- og driftsutgifter til forvalterne, er tilført ca. 1 mill. kr i økte rammeoverføringer pr stilling. Drift av de 48 nasjonalpark- og verneområdestyrene koster ca. 15 mill. kr pr år. Som tidligere nevnt har økt fokus på en mer aktiv forvaltning i form av besøksforvaltning m.m. krevd en økt innsats fra forvaltningsapparatet, et behov som imidlertid er uavhengig av forvaltningsordningen. Saksforberedelse til styrebehandling krever imidlertid en betydelig ekstrainsats i forhold til hva som hadde vært nødvendig dersom statsforvalteren skulle behandlet sakene selv etter gammel forvaltningsordning. Forvaltningsordningen har dermed krevd en betydelig økning i tildelte ressurser sammenlignet med en ren statlig forvaltning.

Tiltaksmidlene til skjøtsel, vedlikehold, kanalisering, tilrettelegging, informasjon og andre tiltak har økt betydelig etter at den nye forvaltningsordningen ble innført. Det er derfor tilført betydelige ressurser til forvaltning av nasjonalparkene og andre store verneområder. Økt behov for skjøtsel og kanalisering samt oppfølging av besøksstrategier tilsier at disse behovene fortsatt vil være økende i årene som kommer. Det samme gjelder midler til nødvendig kunnskapsinnhenting av ny og oppdatert kunnskap som grunnlag for en bedre målrettet og kunnskapsbasert forvaltning. Søknadsmengden fra styrene ligger i dag på det dobbelte av tilgjengelige ressurser på aktuell budsjettpost og antas å ville øke ytterligere etter hvert som besøksstrategiene for styrene blir vedtatt. Dette er behov som er uavhengige av forvaltningsordning.

I evalueringsrapporten er det likevel mange henvisninger til at ressursene er ulikt fordelt. Miljødirektoratet vil også påpeke dette. Noen forvaltere/styrer har en så stor arbeidsbyrde, både grunnet stor saksmengde og/eller høyt besøkstrykk, at det går ut over langsiktig og målrettet planlegging gjennom utarbeidelse og oppdatering av forvaltningsplaner og besøksstrategier. Selv om det kan synes som at kapasiteten er god flere steder, finnes det flere styrer/forvaltere hvor det klart er behov for økt kapasitet.

Ut fra egne vurderinger samt den samlete arbeidsbelastning som framgår fra evalueringsrapportene synes det som at det iallfall kunne vært behov for 5-10 forvaltere til, bl.a. til sekretariatene for Dovrefjell-Sunndalsfjella, Blåfjella-Skjækerfjella/Lierne, Midtre Nordland, Rondane-Dovre, Raet, Færder og Ytre Hvaler.

Det er et uttrykt politisk ønske å stimulere til mer lokal verdiskaping, næringsutvikling, levedyktige bedrifter og helårige arbeidsplasser med grunnlag i verneområdene og merkevaren Norges nasjonalparker. Verdiskapingsprogrammet "Naturarven som verdiskaper" viste at det ligger gode muligheter for økt verdiskaping i tilknytning til verneområder. Evalueringsrapporten viser at nasjonalpark- og verneområdestyrene også er opptatt av dette. Budsjettposten som gir muligheter for stimulerings- og innovasjonsmidler til denne type virksomhet har imidlertid blitt kraftig redusert siden 2019.

Dersom det er ønskelig kan direktoratet gi en presentasjon og utdypende gjennomgang av rapportene og av våre anbefalinger.

Hilsen
Miljødirektoratet

Dette dokumentet er elektronisk godkjent

Ivar Myklebust
avdelingsdirektør

Knut Fossum
seksjonsleder

POLITIET

Mottatt

04 MAI 2021

Statsforvalteren i Nordland

Lofotodden nasjonalparkstyre
c/o Fylkesmannen i Nordland
Postboks 1405
8002 BODØ

Deres referanse

Vår referanse

15173667 6483/20-210

Dato

27.04.2021

Forholdets art

NASJONALPARKER - BRUDD PÅ
VERNEREGLER

Etterforsker

Hansen, Øystein

Saken er registrert ved

Vest-Lofoten lensmannsdistrikt

Påtaleansvarlig jurist

Dahl, Rita Hermansen

Gjerningsdato

15.05.2020

Gjerningssted

Din rolle i saken

Fornærmet

Underretning til klager

Anmeldte nr. 1:

26.04.2021

De underrettes om at forholdet er avgjort ved at siktede har vedtatt forelegg på bot.

Med hilsen

Nordland politidistrikt

Dette er et systemgenerert brev fra politiets saksbehandlingssystem.

Nordland politidistrikt

Post: postboks 1023, 8001 BODØ

Tel: 75 58 90 00 Faks:

E-post: post.nordland@politiet.no

Fra: Linjeproff Post[post@linjeproff.no]
Sendt: 12.04.2021 11:22:09
Til: Kvalshaug, Ole-Jakob
Kopi: Kornelija Radziunaite; Postmottak SFNO
Tittel: Nabovarsel fra Linjeproff AS

Hei,

nabovarsel følger vedlagt.
Helikopter skal brukes for arbeid utførelse.
Venter for bekreftelse at det er mottatt.

Med vennlig hilsen,
Gediminas Paulauskas
COO

+47 40726568
www.linjeproff.no

□

Fornøyde kunder er vår største målsetning

LINJEPROFF LEGAL DISCLAIMER

- This communication is confidential and is only intended for use of the individual or entity to which it is directed. If you are not the intended recipient of this email, kindly notify us immediately by email or telephone and delete it without forwarding any of its contents.
- Opinions and thoughts expressed in this email may be the personal opinions of the sender and do not necessarily represent the corporate values of Linjeproff.
- Emails sent to Linjeproff will be saved by the recipient. We rely on our legitimate interests in maintaining a business relationship and communicating with you. We consider that our legitimate interests abide by the law and that the legal rights and freedoms of natural persons are respected.
- Please note that Linjeproff does not accept any responsibility for viruses, and it is your responsibility to scan or otherwise check this email and any attachments.

Nabovarsel til Lofotodden nasjonalpark

Linjeproff AS har fått i oppdrag av Telenor Norge AS å fjerne en reflektor som er satt opp i 37m fra Lofotodden nasjonalpark grense. Linjeproff AS ønsker å starte arbeidet i løpet av kort tid. Arbeidet skal utføres i følgende område:

<https://goo.gl/maps/z4stdSvRKqZyYnkZ6>

<https://www.norgeskart.no/#!?project=norgeskart&layers=1002&zoom=12&lat=7552900.34&lon=421609.48&markerLat=7554725.9997633975&markerLon=421896.99998760514&panel=searchOptionsPanel&showSelection=false&sok=Dalvatnet>

Vi vil selvfølgelig bestrebe oss på å ivareta natur/fauna på best mulig måte, og ønsker oss et godt samarbeid med både Lofotodden nasjonalpark og private grunneiere som måtte bli berørt.

Hvis Dere trenger mer informasjon, ta kontakt med oss: post@linjeproff.no eller ring prosjektansvarlig Gediminas Paulauskas tlf. 407 26 568.

Statsforvalteren i Nordland
Postboks 1405

8002 Bodø

Deres referanse

Vår referanse

20-103876RFA-JBOD

Dato

27.04.2021

LOFOTODDEN NASJONALPARK – orientering om grensemerking mm.**Saken overført**

Det vises til brev med melding om at denne saken er krevd, sendt fra Lofoten og Vesterålen jordskifterett til partene den 11.2.2021. Det ble der varslet om overføring av saken til Salten jordskifterett. Ingen av partene har hatt merknader til dette, og saken ble overført til Salten jordskifterett den 12.4.2021.

Ved Salten jordskifterett vil saken bli behandlet av jordskiftedommer Lars Norum og overingeniør Karl Skålbones.

Kart

Vedlagt oversendes

Dokument	Dokumentdato	Dokumentnummer
Arbeidskart i 5 blad	506	26.04.2021

Kartene viser mere detaljert grense for nasjonalparken.

Det vises også til internett «se eiendom»: <https://seeiendom.kartverket.no/>

Ved å søke på kommunenr. og eiendom (eksempel 1874-8/1) får du opp kart over eiendom, også med grønn strek for nasjonalparkgrense.

Det understrekes at jordskifteretten ikke har noe med selve vernet å gjøre. Vår oppgave er kun merking av vedtatt grense. For informasjon om nasjonalpark og verneforskrifter viser vi til: <https://www.statsforvalteren.no/nn/Nordland/Miljo-og-klima/Verneomrade/lofotodden-nasjonalpark/>

Grensemerking

På grunn av koronapandemien og smittevern hensyn blir det ikke kalt inn til rettsmøte på vanlig måte for å starte opp saken. I og med at denne saken dreier seg om merking av en vedtatt vernegrense mener retten det er forsvarlig å gå direkte på avmerkingen. Vi tar sikte på å merke grensen sommer og høst 2021 med start uke 26. Knekkpunkter i grønn strek på vårt kart er det som vurderes merket med grensebolt. Mange knekkpunkt ligger i svært ulendt terreng og blir ikke merket, men oppgitt med koordinat (umerket punkt). Etter merking lager

vi et mere detaljert kart og grensebeskrivelse som sendes alle berørte til gjennomsyn. Det er IKKE nødvendig for grunneierne å være med på merkearbeid. Hvis noen ønsker å delta må de gi beskjed til undertegnede på epost ksk@domstol.no eller tlf. 47816963. Det er også mulig å få påvist grensemerker i ettertid hvis ønskelig. Ta ellers kontakt hvis dere har flere spørsmål angående selve grensen.

Salten jordskifterett

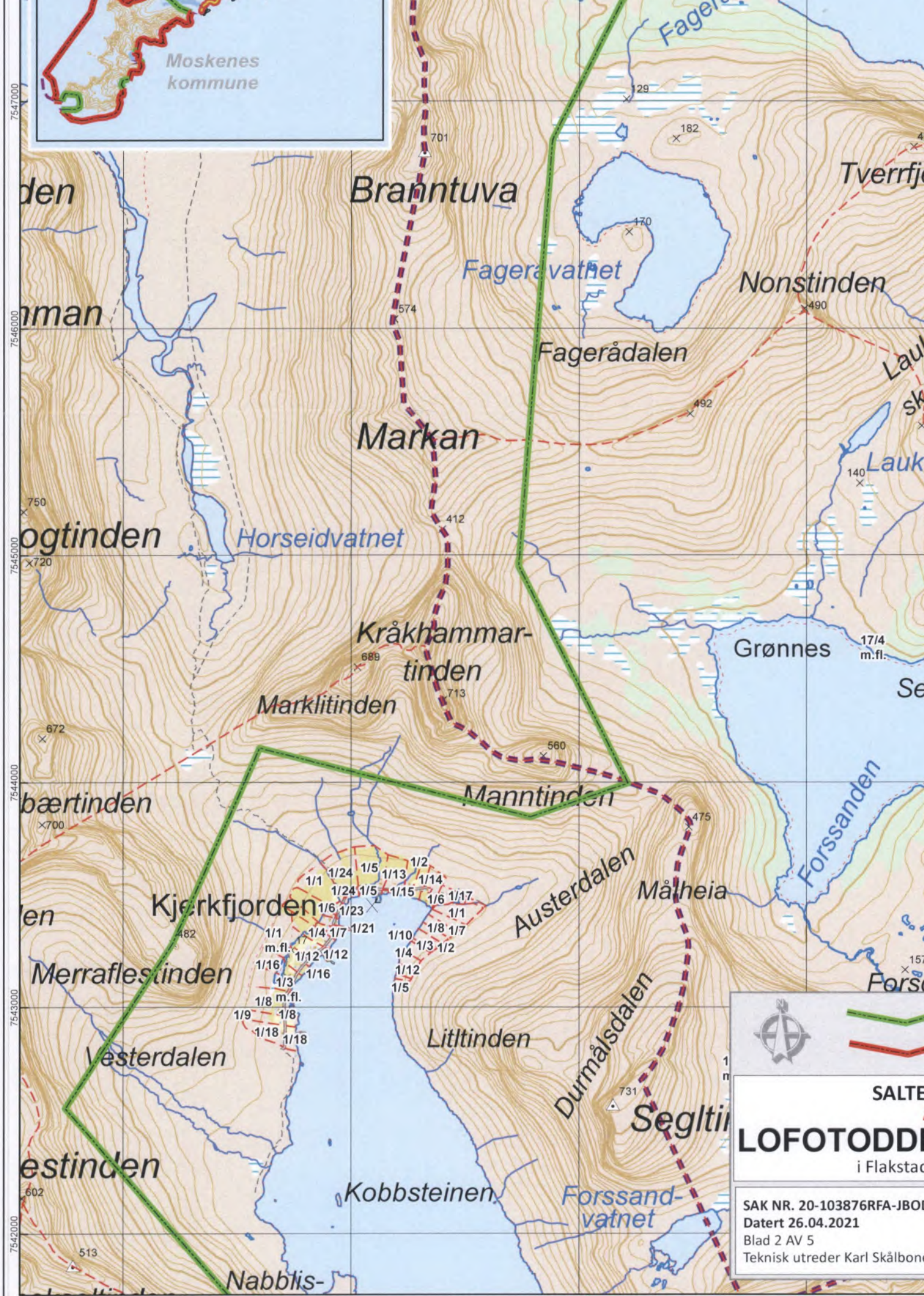
Karl Skålbones
overingeniør

SALT
LOFOTODD
i Flaksta

SAK NR. 20-103876RFA-JBO
Datert 26.04.2021
Blad 4 AV 5
Teknisk utreder Karl Skålbon

SALTE

LOFOTODDI

i Flakstad

SAK NR. 20-103876RFA-JBO

Datert 26.04.2021

Blad 2 AV 5

Teknisk utreder Karl Skålbom

Befaringsrapport

Kim Abel, Knut Henrik Dagestad, Rune Holen og Brit Grønmyr v/SNO, Line-Kristin Larsen v/LVE.

Rapporten er en oppsummering av befaringen 22 -24 juni i Lofotodden nasjonalpark. Vi oppsummerer områdenes tilstand og foreslåtte tiltak på et overordnet nivå. Hver av stistrekningene må i tillegg ha en prosjektering som i detalj beskriver hvordan tiltakene skal utføres.

De befarte stiene befinner seg både utenfor og innenfor nasjonalparkgrensen. Utenfor verneområdet må det hentes inn tillatelser fra grunneier før tiltak kan iverksettes (se mer informasjon i denne brosjyren: <https://norskfriluftsliv.no/wp-content/uploads/2016/02/Brosjyre-om-nye-bestemmelser-i-friluftsloven-webversjon.pdf>). I nasjonalparken kan tiltak utføres uten grunneiers tillatelse jf. NML § 47. (skjøtsel av verneområder), men grunneier skal så vidt mulig varsles på forhånd, dersom skjøtselstiltak berører privat eiendom. Grunneier skal ha varsel, men man kan sette en frist for tilbakemelding, slik at du slipper å vente på "tillatelse".

Større tiltak bør avvente ferdig besøksstrategi slik at tiltakene har vært ute på høring før igangsetting, slik at man sikrer lokal forankring og ivaretar tillit til forvaltningsmyndighetene. Det må også undersøkes hvorvidt tiltaket trenger tillatelse etter PBL. Med større tiltak menes strekninger med spaltet grussti og lignende stioppbygging som medfører fysiske inngrep i terrenget.

Øvrige tiltak slik som prosjektering av stistrekningene, innhenting av grunneiertillatelser og enkle tilretteleggingsgrep slik som vedlikehold av eksisterende sti, tydelig merking av "hovedsti" og kanalisering til denne ved avstenging på strategiske steder, kan iverksettes uten videre prosess. Det er et stort behov for informasjons- og kanaliseringstiltak. Informasjon om ønsket ferdsel og naturverdier ut på relevante nettsider eller plakater med tilsvarende innhold ved startpunkt kan også iverksettes uten videre prosess.

Samlede kostnader for tiltakene er av en størrelse som tilsier at det ikke kan dekkes med tiltaksmidler for verneområder alene, og man må påregne spleiselag med finansiering fra andre kilder. Buessandan kan muligens gjennomføres i en sesong, mens Fredvang-Ryten-Kvalvika-Torsfjord er såpass lange strekninger at gjennomføringen kommer til å måtte deles opp over flere sesonger.

Beskrivelse av tilstand på stedet med forslag til tilretteleggingstiltak.

Buessandan

Vindstad – steinveien (utenfor vernegrensa).

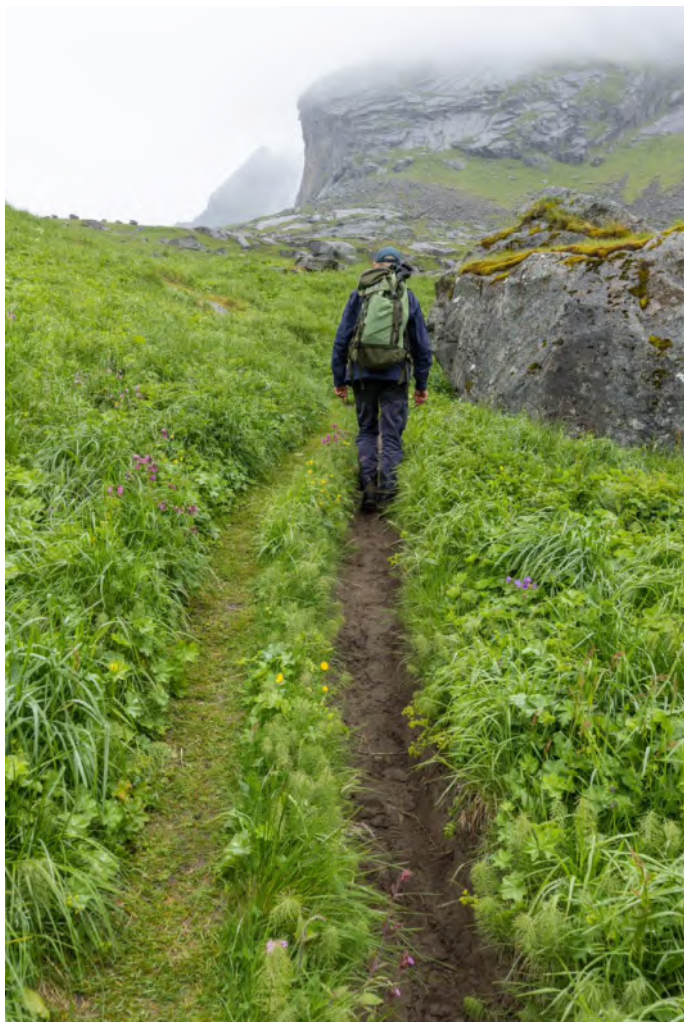
Besøkstall estimert til ca. 10 000 per sesong. Besøkstallet begrenses av båtskyssen og er ikke ventet å øke vesentlig ettersom havnetilgang for private båter er begrenset.

Dette området er tidligere beitemark, der beite opphørte på 2000 tallet. Fra veien, og opp til vernegrensa, går stien gjennom en eng med svært frodig, høy vegetasjon, som har en sterkt kanaliserende effekt. Fra vernegrensa og videre innover stien går marka over i sanddynemark med brune dyner som har vært beitepåvirket. Skjellsand gir godt grunnlag for en kalkkrevende flora. Dette området ble i 2007 kartlagt som naturtypen sanddyne med utforming fordyne, og i 2015 ble det NiN kartlagt og registrert som "svakt kalkrik eng med klart hevdpreg".

Grunnen består av sandjord med fast overflate. Godt drenerte masser, og det er lite problemer med vann i stien, slitasje hovedsakelig fra tråkk. Området ble befart rett etter kraftig regnskyll, og det er

tydelig at mesteparten av sandmassene drenerer vannet ned i grunnen, og kun med små partier med vannerosjon i stilegemet.

Slitasjen har moderat i omfang på denne strekningen, men med stedvis dype spor i stitråkket. Strekningen har lite villstier på siden av hovedstien.

Figur 1. Strekning mellom turvei på Vindstad og steinsatt vei

Forslag til tiltak: Noen meter etter at vi tar av fra veien ligger et søkk i terrenget. Her foreslår vi å lage en trebru over søkket.

Øvrige deler av stien foreslås en tilrettelegging med en spalta sti som får ut vann fra området. Vannrennene settes der fuktsig krysser stien. Hele stilegemet løftes opp til nivå med omkringliggende terreng og man fyller igjen eksisterende sti for å oppnå dette. Som fyllmasser foreslås sand fra stedet, hentet fra elveleiet nede på Bunessandan. For å undersøke om strandsanda har samme egenskaper som sanda i eksisterende sti, kan man opprette en teststrekning med denne metoden før den iverksettes på hele strekningen.

Skråning fra steinveien og ned til stranda

Bratt skråning som er en del av sandynemarka med brune dyner. Skjellsand gir godt grunnlag for en kalkkrevende flora. Det har vært beitedyr her frem til midt på 2000 tallet. Dette området ble i 2007 kartlagt som naturtypen sanddyne med utforming fordyne (samme naturtypen som i forrige avsnitt), og i 2015 ble det NiN kartlagt og registrert som "svakt kalkrik eng med klart hevdpreg". Skråningen er sterkt preget av slitasje, med et nettverk av stier, figur 2. Vegetasjonen er slitt vekk i store deler av skråningen og det er begynnende erosjon. Slitasje ble registrert også i NiN kartleggingen fra 2015, og fra flyfoto kan man se at slitasjen er mer omfattende nå.

Forslag til tiltak: Bygging av en sti med spalter nedover skråningen. Sti legges ikke som en trapp, men som terrasser som følger terrenget nedover. I stilegemet graves det ut et trau som fyllmasse inn i. Som fyllmasse anbefales en lagvis fordeling av fyllmassene; for å forsterke stien i en skråning anbefales det å ha et bærelag med pukk før sand legges som topplag.

Figur 2. Skråning ned mot Bunessandan

Indre deler av stranda med brun dyne

Nær flatt parti innerst i sandbukta med brun dyne. Skjellsand gir godt grunnlag for en kalkkrevende flora. Det har vært beitedyr her frem til midt på 2000 tallet. Dette området ble i 2007 kartlagt som naturtypen sanddyne med utforming fordyne (samme naturtypen som i de to forrige avsnittene), og i 2015 ble det NiN kartlagt og registrert som "svakt kalkrik eng med klart hevdpreg".

Basert på eldre ortofoto kan det se ut som om dyneenga har blitt større i perioden 2004 – 2015, noe som kan skyldes at det ikke beites lenger. Stranda er et populært turmål og mange telter i dette området, noe som har medført at det er flere stier i kryss og tvers i dette området og flere bålplasser. Teltning har økt kraftig de siste årene.

Forslag til tiltak: Det mest effektive har vært et teltforbud fordi det vil ta bort tråkk rundt på plassen. Alternativt kan faste bål plasser i tillegg til god informasjon om ønsket ferdsel ta ned problemet med antall bål plasser og forsøpling tilknyttet til leirplass.

Figur 3. Slitasje ved leirplass på bunessandan

Hele området fra vernegrensa og ned til sandstranda har store naturverdier i form av en kalkkrevende flora med arter som bl.a. stortveblad, bakkesøte, rødflangre, dvergjamne, reinrose, grønnekurle, fjellbakkestjerne, fjellfrøstjerne, samt flere rødlistearter av beitemarksopp og karplanter slik som hvitkurle (NT), bakkesøte (NT), lillagrå rødspore (NT), skifervokssopp (NT), gyllen vokssopp (NT), sauevokssopp (VU) og russelærvokssopp (NT) (ref. artskart og naturbase).

Tiltakene er planlagt langs eksisterende stitrase og vil således ikke ha de store negative påvirkningene på naturverdiene. Et tiltak som kan bidra positivt er stien ned mot sandstranda som forhåpentligvis vil kanalisere kraftig slik at en blir kvitt alle villstiene som er kraftig erodert. Mengde etablert sanddyne vil da øke i dette området. Det er imidlertid en fare for at ferdselen vil øke ytterligere i hele området som en følge av tilretteleggingen, og da vil påvirkningen på naturverdiene bli større.

Fredvang – Ryten – Kvalvika - Torsfjord

Fredvang – Ryten

Startpunkt fra Innersand. Strekningen er preget av middels rik lyngvegetasjon med myrområder innimellom. Generelt er vegetasjonen tråkksvak. Parallelle stier og økende stibredde oppstår i løpet av kort tid – i innen en sesong - med dagens ferdselsomfang. Området egner seg dårlig til stor ferdsel uten omfattende tilrettelegging. Ferdsel på området har vært stor i forhold til bæreevnen og lange strekninger har svært stor slitasje.

Forslag til tiltak: Tilretteleggingstiltak vil variere, og det må påregnes vesentlig restaurering og god kanalisering slik at skadet terreng kan revegeteres og gro igjen. Hele strekingen trenger stiftersterkende tiltak, men i enkelte områder kan klopping/gangbaner i tre velges som tiltak.

Enkelte mindre bratte skråninger kan tretrapper benyttes. Strekninger med mindre helning gjennom vegetasjon må det bygges en sti som står i forhold til ferdselsomfanget. Her foreslås det spaltet grussti med sand som topplag slik at stien glir inn i terrenget og i mindre grad fremstår som et fremmedelement.

Eksisterende klopplegging og tregangbaner kan med fordel bli stående, men kapasiteten bør på sikt utvides (større bredde).

Figur 4. Stibredde som er i sterk vekst grunnet at turgåerne velger nye traseer på siden av en til tider sølete hovedsti. Bildet er fra stien rett sør for Bankhytta på vei opp mot Ryten.

Figur 5. Stinett i sterk vekst opp mot Ryten

Forsvatnet – Kvalvika

Smålom hekker i Forsvatnet rett på siden av stien. Denne lokaliteten bør skjermes for å unngå forstyrrelse fra forbipasserende, som igjen kan føre til mislykket hekking. I år er det registrert hekkeforsøk, men hekkingen har trolig vært mislykket. Telting ved vannet, bading og ferdsel tett innpå vatnet er trolig en viktig påvirkningsfaktor, noe som igjen kan medføre at vatnet ødelegges som hekkelokalitet.

Forslag til tiltak: flytte stien lenger unna vatnet og informere besøkende om hekkende smålom, og henstilling om å ikke oppsøke vatnet.

Skråning ned mot Kvalvika

Stien går her gjennom en bekkedal med gresskledte lisider. Her går stien i flere forgreininger gjennom bekkedalens vegetasjonsbelte.

Forslag til tiltak: For å unngå videre ødeleggelse av vegetasjonen anbefales det å lage en steintrapp gjennom steinura helt ned til Kvalvika. Steintrappa skal lages av stein på stedet ved å omplassere steinen i ura til en trapp etter norske stibyggertradisjoner. Det skal ikke tilføres materialer.

Kvalvika – Torsfjord (øvre deler av stien ligger i verneområdet).

Første del av strekningen er i store deler gjennom steinur. Dette strekningen er relativt robust med lite slitasje av vegetasjon. Etter steinura går stien gjennom lyngmark med innslag av myrpartier og noe steinur.

Forslag til tiltak. Punktvisse utbedringer med en blanding av teknikker tilpasset terreng. Kloppegging eller gangbane over myrpartier, spalta grussti over parti med vegetasjon. Et viktig tiltak for å ivareta stien er å jevnlig lede unna vann.

Like etter startpunktet i Torsfjord går stien over en morenerygg. For å ivareta denne kan det vurderes å legge stien utenom moreneryggen. Men med god kanalisering er det ikke sikkert at en sti over moreneryggen vil ha så stor negativ effekt dersom den kanaliseres godt langs en hovedtrase, slik at de nyere villstiene kan gro igjen.

Tiltakene som er foreslått holder seg i stor grad langs eksisterende stitraser og vil således ikke påvirke så mye etablert vegetasjon. Påvirkningen på naturmangfoldet vil dermed være noe begrenset. Økt ferdsel vil imidlertid også kunne medføre ytterligere slitasje utenfor eksisterende stier, men det vil være veldig avhengig av hvor effektiv hovedstien er til å kanalisere ferdselen. Stein opp fra Innersand og opp til Ryten, samt stien fra Torsfjorden går gjennom vegetasjon som ikke er spesielt krevende, men området er nok i noen grad påvirket av flyvesand fra Kvalvika slik at det spredt forekommer noen mer krevende arter som for eksempel fjellfrøstjerne, fjellhvitkurle og grønnkurle. Partiene rundt selve Kvalvika har imidlertid en langt rikere vegetasjon med mange av de samme artene som vi finner ved Bunessanden, men det når ikke helt opp i samme nivå artsmessig. Mengden av de mer krevende artene er langt lavere og vegetasjonen er generelt mer frodig. Hele området beites fortsatt, noe som er positivt for ivaretakelsen av beitemarkssopp som området har et godt potensial for.

Fra: Line-Kristin Larsen[Line-Kristin.Larsen@miljodir.no]
Sendt: 06.07.2021 10:28:42
Til: Kvalshaug, Ole-Jakob
Kopi: Rune Holen; kim.abel; Knut Henrik Dagestad; Brit Grønmyr
Tittel: Befaringsrapport

Hei Ole Jakob!

Takk for fine dager i Lofoten og for en god innsats med å vise oss rundt på stedene. Befaringen var veldig nyttig, man får alltid et annet inntrykk når man er på stedet enn gjennom en beskrivelse av problemstillingen. Vi har skrevet en befaringsrapport som oppsummerer konklusjonene fra befaringen, den ligger vedlagt.

Jeg har tatt sommerferie, men vi plukker opp tråden igjen etter sommeren, så kan vi legge en plan for tiltaksmidler om du vil.

God sommer alle sammen!

Med vennlig hilsen Line

Line-Kristin Larsen
Seniorrådgiver, verneområdeseksjon

Miljødirektoratet
Mobil: 97643455
E-post: line-kristin.larsen@miljodir.no
Nett: www.miljodirektoratet.no - www.miljostatus.no

ST 22/21 Delegerete saker

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Lofotodden nasjonalparkstyre	23/21	05.08.2021

Søknad om dispensasjon til arkeologisk utgravning - sikringstiltak - Lofotodden nasjonalpark

Forslag til vedtak

Nasjonalparkstyret for Lofotodden nasjonalpark gir tiltakshaver, Norges Arktiske Universitetsmuseum – UiT, tillatelse til arkeologisk sikringsarbeid på Rørholmen i Kvalvika (gnr./bnr. 44/1) i Flakstad kommune.

Tillatelsen omfatter utgravning og sikring av strukturer og innsamling av gjenstandsmateriale på kulturminnelokalitet id. 261012, etablering av leirplass for feltpersonell og transport av utstyr og proviant med helikopter inn og ut av området.

Tillatelse gis med følgende vilkår:

1. Masser som graves ut skal legges tilbake til de utgravde områdene. Om mulig, tas vegetasjon vare på og tilbakeføres etter endt graving.
2. Av hensyn til naturmiljø og allmenhetens utøvelse av friluftsliv, skal leirplassen etableres lengre inn mot fjellfoten, og ikke på strandflata eller gressletta hvor vegetasjonen er mindre robust.
3. Leirplass skal ryddes etter endt utgravning. Alt avfall skal transporteres ut av området og til godkjent avfallsmottak. Feltpersonell skal følge de generelle bålbestemmelsene. Nye bålplasser skal ikke etableres.

For helikoptertransport gis det tillatelse til inntil 3 løft inn til området før utgravning og inntil 3 løft ut av området etter endt utgravning.

Det stilles videre følgende vilkår:

1. Nasjonalparkforvalter skal varsles senest to dager før helikoptertransport skal skje.
2. Landingsplass skal senest dagen før transport merkes med merkebånd og informasjonsskilt som opplyser allmenheten om planlagte transport og tidspunkt.

3. Det skal være bakkemannskap på stedet før inntransport av utstyr.
4. Under helikoptertransport må det tas hensyn til friluftsliv og dyreliv. Sau på beite skal ikke utsettes for unødige forstyrrelser.

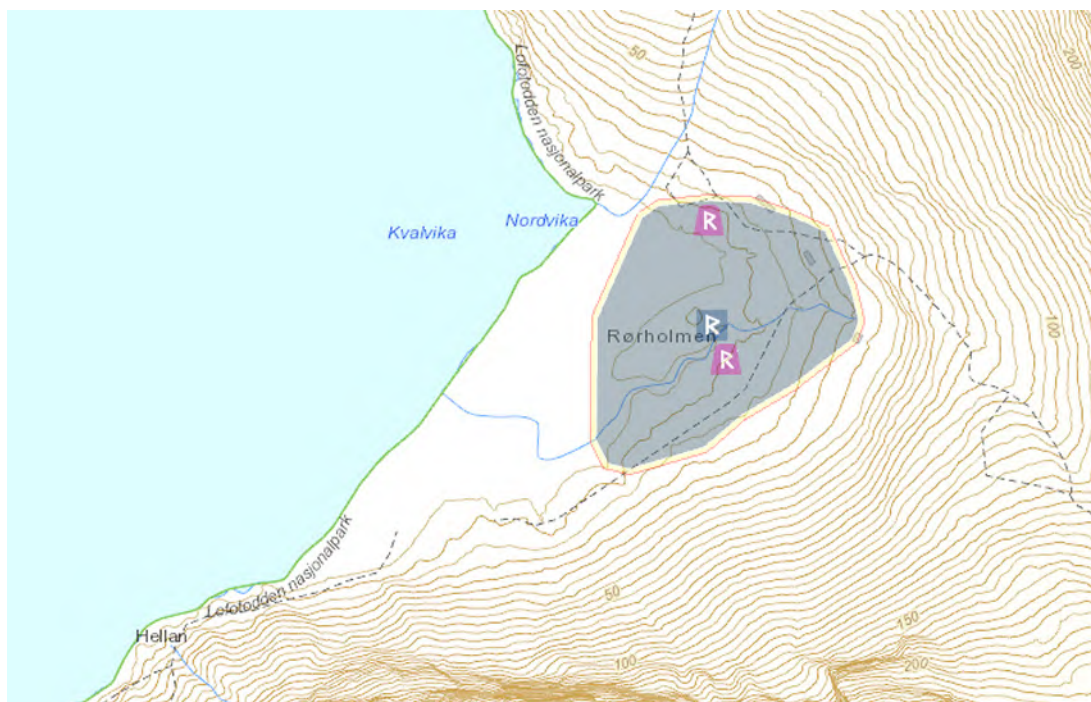
Tillatelsen til utgravning, etablering av leirplass og helikoptertransport gjelder fram til 31. oktober 2021.

Tillatelse er gitt i medhold av Forskrift om vern av Lofotodden nasjonalpark, § 7 andre ledd og § 11 jf. Naturmangfoldloven § 48.

Bakgrunn

Norges arktiske universitetsmuseum – UiT søker om tillatelse til å gjennomføre en arkeologisk utgravning, anlegge midlertidig leir, samt helikoptertransport av utstyr i Kvalvika, Lofotodden Nasjonalpark. Formålet er å sikre kunnskap fra kulturminnelokalitet id. 261012 i Kvalvika, Flakstad kommune. Undersøkelsen er planlagt gjennomført i tidsrommet august/ september 2021.

Etter anmodning fra regional kulturminnemyndighet Nordland Fylkeskommune (NFK), ble det gjennomført en befaring i Kvalvika august 2020. Med på befaringen var NFK, Riksantikvaren (RA), UiT og nasjonalparkforvalter. Bakgrunn for befaringen var en tilstandsvurdering av lokaliteten.

Figur 1. Kulturminnelokalitet med id. 261012 – Kvalvika, osetning – aktivitetsområde. Området for utgravning er forhøyningen som heter Rørholmen.

I den nasjonale kulturminnedatabasen Askeladden er lokaliteten (id. 261012) registrert som et bosetningsområde med flere hustuffer og andre strukturer, med trolig datering til middelalder og nyere tid. De kjente strukturene ligger i den vegetasjonsdekte øvre delen av Kvalvika, og er ikke vurdert som truet. Det ble imidlertid påvist omfattende erosjonsskader på den delen av lokaliteten som ligger på Rørholmen nederst i Kvalvika, som omfatter en lav forhøyning eller et platå i det strandnære flygesandsområdet. I dette området kunne det observeres flere mindre ansamlinger av

varmepåvirkete steiner, flekker etter svært nedbrutt jern, gjenstander, beinmateriale, og kulturlagsrester. Materialet stammer trolig fra et bosetningsområde fra yngre jernalder-tidlig metalltid, som nå er nesten fullstendig erodert bort.

Flyfoto og foto tatt av besøkende til ulike tider viser at det meste av dette platået tidligere var gressbevokst, men at det i løpet av de siste 15 årene har vært en betydelig og rask erosjon. Etter all sannsynlighet er bare en brøkdel av bosetningsområdets antatte opprinnelige utstrekning fortsatt bevart. Med klimaendringer kan det antas at erosjonen er eskalerende. Det er derfor grunn til å anta at denne delen av lokaliteten vil være kritisk desimert i nærmeste framtid.

Selv om naturkreftene utgjør den klart største trusselen mot lokaliteten, innebærer også den store mengden besøkende en fare for det som er bevart av dette bosetningsområdet. Blant annet brukes de få gressbevokste områdene på Rørholmen som teltplass.

RA har innvilget tilskudd over statsbudsjettet til gjennomføring av sikringsundersøkelse, med vilkår om at arbeidet gjennomføres iht. plan og i løpet av 2021.

Plan og gjennomføring

Planen for sikringsundersøkelse er basert på to uker med arkeologisk undersøkelse i tidsrommet august/ september, med et lag bestående av tre arkeologer fra Universitetsmuseet. Undersøkelsene er lagt opp så skånsomme som mulig.

Hovedhensikten er å dokumentere kulturminner som står i fare for å bli kritisk desimert eller gå tapt, samtidig som en ivaretar et best mulig intakt og uforstyrret kultur- og naturmiljø.

Undersøkelsen vil omfatte:

1. Dokumentasjon og innmåling av gjenværende bosetningsspor i det sandige erosjonsområdet på platået rundt Rørholmen. Særlig intakte eller interessante strukturer kan vurderes nærmere undersøkt gjennom utgravning. Ettersom antall og tilstand er av eventuelle bevarte strukturer/anlegg er ukjent, er det vanskelig å anslå nøyaktig utgravningsareal her. I utgangspunktet legges det opp til utgravning av 3-4 små områder (å ca. 4-6 m²).
2. Dokumentasjon og innsamling av fram-erodert gjenstandsmateriale som ligger i en skråning ned mot en bekk i den østlige kanten av det eroderte platået.
3. Utgravning og dokumentasjon av en ca. 4x4 meter stor og ca. 170 cm høy gressbevokst «søyle» like vest for bekken, og det umiddelbart tiliggende området. I de eksponerte sideveggene på denne «søylen» er det synlig flere sjikt med sand, adskilt av sannsynlige kulturlag (bein, trekull, varmepåvirket stein). Søylen representerer trolig siste rest av intakte bosetningslag på stedet. Utgravningsareal kan estimeres til inntil 20 m²

På selve platået vil sikringsundersøkelsen være avgrenset til sandholdig grunn, det vil si områder uten vegetasjon og jordsmonn. Etter endt undersøkelse vil sanda bli lagt tilbake i de utgravde områdene. Etter søkers vurdering vil den kontinuerlige sandflukten og erosjonen føre til at det etter kort tid vil være få, om ingen, spor etter undersøkelsene. Undersøkelsen vil medføre at hele eller deler av den gressbevokste søylen vil bli fjernet.

Leirplass

Det vil bli etablert en leirplass på stedet for feltpersonellet.

De tre deltakerne vil hver disponere et enkeltmanns-telt. En flyttbar teltgamme (s.k. «Reisagamme») vil anvendes som oppholds- og kontorsted. Gammen har gulvduk, som vil bidra til å minke slitasjen på vegetasjonen der gammen står. Gammen er utstyrt med multifuel-ovn for oppvarming og tørk av klær mm, samt gass-kokeplate for matlaging. Det vil bli nødvendig å benytte bensindrevet aggregat (2kW) for lading av datamaskiner, GPS, totalstasjon, kamera, mobiltelefoner etc. For å minimere bruk av aggregat vil søker også ha med ladeenhet som drives av solenergi

Leiren skal etableres hvor det er mer robust vegetasjon, dvs. lenger inn mot fjellfoten enn på flata ut mot sanddynene. Feltpersonellet vil kun benytte eksisterende bålplasser. Feltpmannskapet vil disponere et portabelt toalett med septiktank. toalettavfall vil bli fraktet til egnet avfallsmottak. Alt øvrig avfall vil også bli fraktet ut fra nasjonalparken.

Helikoptertransport

Utstyr og proviant vil bli transportert inn og ut av området med helikopter. Havne- og værforhold er vurdert til å være for uforutsigbar og vanskelig for å benytte båt. Utstyrsmengden er for stor for at det lar seg gjøre å frakte det til fots. Det vil være behov for 1-2 løft inn, og 1-2 løft ut av området.

Søknaden i sin helhet m/vedlegg er vedlagt saksframlegget.

Grunnlaget for avgjørelsen

Lofotodden nasjonalpark ble opprettet ved kongelig resolusjon 22. juni 2018. Formålet med vernet av Lofotodden nasjonalpark står i verneforskriftens § 1 *Formål*:

«Formålet med Lofotodden nasjonalpark er å bevare et stort naturområde som inneholder et særegent naturmangfold med særlig vekt på landskap uten tyngre naturinngrep, naturtyper, arter og geologiske forekomster.

Formålet med nasjonalparken er videre å ta vare på:

- a) et unikt og kystalpint landskap med svært stor landskaps- og naturhistorisk verdi*
- b) representative og særegne økosystemer med variasjonsbredden i naturmangfold, herunder arter, bestander, naturtyper, geologi og økologiske prosesser*
- c) genetiske særtrekk hos fjellplanter i ett av områdene i Norge som har vært isfritt lengst og hos oseaniske arter på nordgrensa av sitt utbredelsesområde*
- d) viktige naturtyper som ur og rasmark, kalkrike kystfjell og sanddyner*
- e) artsrike områder i naturtypene kulturmarkseng og boreal hei*
- f) leveområde for flere trua arter, herunder krykkje, teist, toppskarv og beitemarkssopp*
- g) verdifulle kulturminner*
- h) et viktig referanseområde for å studere utvikling i naturen, spesielt knyttet til geologiske prosesser, klimaendring og betydning beite har for etablering av skog i nordlige områder med oseanisk klima*

Allmennheten skal gis anledning til uforstyrret opplevelse av naturen gjennom utøvelse av naturvennlig og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging»

Kulturminner:

Innenfor nasjonalparken er området vernet mot inngrep av enhver art, herunder også graving jf. verneforskriftens § 3.

Kulturminner skal beskyttes mot skade og ødeleggelse. Løse kulturminner skal ikke flyttes eller fjernes. Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi tillatelse til istandsetting, vedlikehold og skjøtsel av kulturminner jf. Verneforskriftens § 6.

Den omsøkte utgravning kommer ikke under punktene i verneforskriftens § 6, og saken må derfor vurderes etter den generelle dispensasjonsbestemmelsen i verneforskriftens § 11 jf. Naturmangfoldloven § 48. Her står det at forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra verneforskriften dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig. Begge vilkår må være oppfylt.

Transport med helikopter:

Motorferdsel til lands, til vanns og i luften under 300 meter er forbudt jf. Verneforskriftens § 9. Omsøkte transport dekkes ikke av de spesifiserte dispensasjonsbestemmelser i § 9 tredje ledd. Saken må derfor vurderes etter den generelle dispensasjonsbestemmelsen i verneforskriftens § 11 jf. Naturmangfoldloven § 48.

Ferdsel/ teltleir:

I verneforskriftens § 7 andre ledd står det forvaltningsmyndighet etter søknad kan gi tillatelse til organisert ferdsel som ikke kan skade naturmiljøet. Leirplassen vil ha et omfang som tilsier at det må betraktes som organisert ferdsel som krever en dispensasjon.

Det følger av naturmangfoldloven (nml.) § 7 at saken skal vurderes i henhold til prinsippene i lovens §§ 8 – 12 angående kunnskapsgrunnlaget (§ 8), føre-var-prinsippet (§ 9), samlet belastning på økosystemet (§ 10), kostnader ved miljøforringelse (§ 11) og miljøforsvarlige driftsmetoder (§ 12).

Vurdering

Tiltaket er avklart og ønsket av Riksantikvaren og regional kulturminnemyndighet, Nordland Fylkeskommune.

Tiltaket gjelder kartlegging og sikring av kulturminner gjennom overflateinspeksjon og utgravning av erodert sanddyne på Rørholmen i Kvalvika. Sanddynen er utsatt for betydelig erosjon som følge av klimaendringer (hav, vær og vind) og den store mengden besøkende som bruker området til fritidsformål. Dersom sikringstiltaket ikke gjennomføres frykter kulturminnemyndigheten at kulturminner står i fare for å gå tapt.

I verneforskriften står det at kulturminner skal beskyttes mot skade og ødeleggelse. Tiltaket vil dermed være i samsvar med verneformålet til Lofotodden nasjonalpark.

I 2015 ble området Rørholmen NiN-kartlagt og registrert som sanddynemark. Kvalvika i sin helhet er registrert som prioritert naturtype *sanddynemark* og gitt verdien *viktig*. En utgravning vil helt klart påvirke landskapet og naturmiljøet til en viss grad, ved at masser fjernes fra sanddynen. Det er derimot et tidsspørsmål før sanddynen forsvinner av seg selv pga. naturlig erosjon. Å framskynde en naturlig prosess vil etter forvalters vurdering ikke påvirke verneverdiene i stor grad.

Tiltakshaver blir nødt til å transportere utstyr inn i området med helikopter, og det vil være behov for 1-2 løft inn og 1-2 løft ut til/fra Kvalvika. Det skal etableres leir med

overnatting i telt, og oppholds- og kontorsted i gamle med gulvduk. Det blir satt opp et portabelt toalett med septiktank, som skal fraktes ut til egnet avfallsmottak etter endt opphold.

Leirplass bør etableres lengre inn mot fjellfoten, og ikke nede på strandflata. Her er vegetasjonen mer robust, og man tar hensyn til allmenhetens utøvelse av friluftsliv. Så lenge leiren blir ryddet skikkelig etter bruk og toalettavfall fraktes ut av området, vil tellleiren ikke medføre nevneverdig skade på naturmiljøet. Søker bør ikke etablere nye bålplasser, og ellers følge de generelle bålbestemmelsene.

Utgravningen er planlagt til tidsrommet 1. august – 30. september. Dette er ei tid hvor dyrelivet har høy toleranse for forstyrrelser. For dyreliv vil man trolig få en naturlig fluktreaksjon og midlertidig unnvikelseeffekt til helikopter og folk i området. Området er et populært turområde med opp til 50.000 besøkende i løpet av ett år. Dyrelivet vil ikke bli mer negativt påvirket av aktivitet i forbindelse med utgravning sammenlignet med aktiviteten som er i området i dag.

Etter uttak og sikring av gjenstander er det viktig at utgravingsstedene blir tilbakeført til opprinnelig tilstand. Torv/ toppvegetasjon må tas vare på å legges tilbake. Dette for at landskapet ikke skal endre karakter.

Konklusjon

Kunnskapsgrunnlaget (§8) er vurdert til å være godt nok. Samlet belastning er liten, og tiltaket er så spesielt at det ikke vil skape uheldig presedens (§§9-10). Avgrenset bruk av helikopter til transport av utstyr vil ikke være til skade for dyreliv (§12).

Forvaltningsmyndighet legger til grunn at det ikke er nødvendig å vurdere miljøprinsippene i naturmangfoldloven § 11 i og med at tiltaket ikke vil berøre verneverdiene i stor grad.

Nasjonalparkforvalter innstiller på at styret gir tillatelse til utgravning, opprettelse av leirplass og bruk av helikopter til transport av utstyr.

Klageadgang:

Avgjørelsen kan påklages til Miljødirektoratet. Klagefristen vil være tre uker etter at vedtaket er mottatt. Eventuell klage sendes gjennom nasjonalparkstyret.

Vedlegg:

- 1 Vedlegg 2 Riksantikvaren tilsagn Kvalvika
- 2 Vedlegg 1 Prosjektplan Kvalvika
- 3 Søknad om dispensasjon - arkeologisk sikringsundersøkelse - Kvalvika - Lofotodden nasjonalpark - Norges arktiske universitetsmuseum - UiT

Andre relevante dokumenter, ikke vedlagt:

SAKSBEHANDLER
Jannie Schnedler Johansen

VÅR DATO

19.04.2021

postmottak@ra.no
www.riksantikvaren.no

VÅR REF.
21/00398-17

DERES REF.

DERES DATO

Norges Arktiske Universitetsmuseum
Postboks 6050 Langnes
9037 Tromsø

Att: Keth Lind

Tilsagn om tilskudd til sikringsundersøkelse ved Norges arktiske universitetsmuseum 2021

Statsbudsjettet 2021 kap. 1429 post 70

Vi viser til deres melding om sikringsbehov i 2021 datert 13. januar i år. Riksantikvaren har i år ikke anledning til å gi tilskudd til sikring av automatisk fredete kulturminner, med unntak av der det er behov for å sikre vitenskapelig kildemateriale som står i umiddelbar fare for å forsvinne.

Vi vurderer at lokaliteten ID 261012, Kvalvika, Flakstad kommune, trolig står i fare for å bli kritisk desimert i nærmeste framtid og at det arkeologiske kildematerialet som er igjen på lokaliteten må sikres så snart som mulig.

Tilsagn om tilskudd 2021

Riksantikvaren gir med dette tilsagn om tilskudd til Norges arktiske universitetsmuseum på inntil kr **789 670,-** til gjennomføring av sikringsundersøkelse av ID 261012.

Riksantikvaren vil, i forbindelse med selve utgravingen/undersøkelsen, gjerne bli oppdatert om viktige funn eller resultater, slik at vi er forberedt på eventuelle henvendelser fra media om sakene. Riksantikvaren ser det også som viktig at det tydelig kommuniseres at det er staten som dekker utgiftene til undersøkelsene ved kontakt med media. Museet må selv ta ansvar for å varsle grunneiere og andre berørte parter, samt sørge for at man har alle nødvendige tillatelser i forhold til annet lovverk eller vern av områder, herunder naturmangfoldloven.

Aksept av årets tilskudd og utbetaling

50 % av tilskuddsbeløpet vil bli utbetalt etter at vi har mottatt skriftlig aksept av vilkårene for tilskuddet. Resterende del av tilskuddet vil først bli utbetalt etter at vi har mottatt endelig rapport for bruk av midlene. Aksept av vilkårene i tilskuddet bes sendt som e-post til postmottak@ra.no, med saksreferanse 21/00398. Videre ber vi om at museet samtidig opplyser hvilken konto første del av tilskuddet skal overføres til, samt ev. ønske om merking av overføring, slik at utbetalingen kan effektueres så raskt som mulig.

Oppdatering av informasjon i Askeladden

Askeladden skal oppdateres for alle lokaliteter etter at det har vært gjennomført sikringsarbeider, før rapportering til Riksantikvaren. Både «Tilstand» og «Hendelser» skal fylles ut for lokalitetsnivå og enkeltminnenivå (der det er aktuelt). Dersom museet er usikre på hvordan dette skal gjøres, kontakt Jannie Schnedler Johansen.

Rapportering og frister for bruk av årets midler

Frist for årsrapportering for bruk av årets tilskudd er 15. januar 2022 . Endelig rapport for tilskudd til prioriterte sikringsundersøkelser er 1. november 2022. Siste del av tilskuddet vil først bli utbetalt etter at vi har mottatt endelig rapport. I tillegg skal det rapporteres på følgende måte: Riksantikvarens rapportskjema for tilskudd over post 70 skal brukes for oppsummerende rapportering. Dette gjelder både årsrapport for 2021, samt endelig rapport for sikringsundersøkelsen i 2021. For dette sikringsprosjektet skal økonomisk rapportering også skje i Riksantikvarens regnskapsmal for sikringsundersøkelser, eller Riksantikvarens ordinære regnskapsmal for arkeologiske undersøkelser. Detaljert regnskap skal kunne forelegges ved eventuell kontroll. For sikringsprosjektet skal arkeologifaglig rapport leveres sammen med rapportering for bruk av midlene innen frist for endelig rapportering (1. november 2022), med mindre annet er særskilt avklart med Riksantikvaren. All rapportering av årets tilskudd bes oversendt elektronisk til postmottak@ra.no , eller via «Svar - ut - tjenesten», med tydelig merking av oversendelsen med 20/01331 . Dette gjelder også arkeologifaglig rapport dersom denne ikke sendes samtidig med annen rapportering.

Bevilgningsreglementet

Med henvisning til Bevilgningsreglementet § 10 gjør vi oppmerksom på at Riksantikvaren har adgang til å føre kontroll med at tilskuddet benyttes etter forutsetningene. Riksrevisjonen har tilsvarende kontrolladgang hjemlet i riksrevisjonsloven.

Vennlig hilsen

Isa Trøim (e.f.)
seksjonssjef

Jannie Schnedler Johansen

Brevet er elektronisk godkjent uten underskrift

Kopi til: Nordland fylkeskommune, Postboks 1485 Fylkeshuset, 8048 BODØ

Kontering ved tilskudd og tilsagn: <i>(for intern bruk hos Riksantikvaren)</i>					Merknad:
Konto: 8719	Koststed: 35	Tilskuddsnummer: 210033---	Prosjektnr: 406	Innsatsnr:	Tilskudd på kr 789 670,-

Id. 261012 Kvalvika, Flakstad kommune

Norges arktiske universitetsmuseum og Nordland fylkeskommune vurderer at det er nødvendig å iverksette sikringstiltak på lokalitet id. 261012 i Kvalvika, Flakstad kommune, Nordland fylke. I Askeladden er lokaliteten registrert som et bosetningsområde med flere hustufter og andre strukturer, med trolig datering til middelalder og nyere tid. Disse strukturene er ikke truet. Sikringsbehovet gjelder for et aktivitetsområde/bosetningsområde som ligger nederst i Kvalvika, på en forhøyning eller lavt nes i det strandnære flygesandsområdet, som kalles Rørholmen. Dette bosetningsområdet kan trolig dateres til yngre jernalder-middelalder.

Denne delen av lokaliteten er sterkt truet av erosjon fra hav, vind og vær, og bare en brøkdel av bosetningsområdets antatte opprinnelige utstrekning er fortsatt bevart. Flyfoto, samt foto tatt av besøkende på ulike tidspunkter, viser at erosjonen har foregått svært raskt i alle fall i de siste 10-15 år (Figur 3, Figur 5). Med klimaendringer kan det antas at erosjonen er eskalerende. Det er derfor grunn til å anta at bosetningsområdet innen få år vil være fullstendig forsvunnet.

Beliggenhet og tilstand

Figur 1 Beliggenhet på nordvestsida av Moskenesøya

Kvalvika ligger på nordvestsiden og yttersiden av Moskenesøya i Lofoten, innenfor Lofotodden nasjonalpark (Figur 1). Yttersida av Moskenesøya er ugjestmild, med bratte klipper som går steilt ned i havet.

Kvalvika er omkranset av bratte og høye fjell, med Ryten i nord og Kjerringa i sør (Figur 2). I bunnen av Kvalvika ligger de to sandstrendene Nordvika og Vestervika, som er adskilt av den bratte skråningen Hellan. Den aktuelle lokaliteten ligger i Nordvika. Her er det ovenfor sandstranda en smal brem av gressbevakst mark hvor det ligger ruiner etter et gårdsbruk som ble fraflyttet i 1938. Det er langgrunt og værhardt, med sterk brottsjø som slår inn fra storhavet i vest, og dårlige havneforhold. Av den grunn er det svært vanskelig å komme til stedet med båt. Plassen er tilgjengelig til fots over fjellet/skaret fra Fredvang på østsida av øya.

Kvalvika er et av de mest populære turmålene i Flakstad. Persontellere registrerte mer enn 67 000 besøkende i 2019. Den opprinnelige stien over skaret er utvidet til flere stier og terrenget bærer preg av stor tråkkslitasje på vegetasjonen. Over noen av det våteste myrområdene er stien kloppet.

Id. 261012 ble lagt inn i Askeladden av Nordland fylkeskommune i 2019. Bakgrunnen var innleverte løsfunn, blant annet en beinkam og flere klebersteinsgjenstander, som ble plukket opp fra bosetningsområdets erosjonskant. Hustufter, strukturer og det eroderte bosetningsområdet er

Figur 2 Kvalvika med lokaliteten. Tilkomst via sti over passet fra Fredheim på østsida av øya

tydelige og synlige på ortofoto og LIDAR, og enkeltminnene på lokaliteten er digitalisert fra disse.

Med bakgrunn i disse funnene var det i 2019 planlagt en fellesbefaring til Kvalvika, med deltagelse av Nordland fylkeskommune, Universitetsmuseet og Riksantikvaren. Befaringa måtte dessverre avlyses p.g.a. værforhold. I august 2020 ble befaringa gjennomført, da også med deltagelse av oppsynsmann for Lofotodden nasjonalpark Ole Jakop Kvalshaug.

Området hvor de innleverte funnene stammet fra ble identifisert. Det ligger i øvre del av sandstranda, på et lavt nes av sand som løper fra det gresskledte terrenget i nordøst og ut i sandstranda. I øst er neset avgrenset av en liten bekk som har gravd seg ned i den sandige undergrunnen (Figur 6). Neset er avmerket som «Rørholmen» på kart. Den ytre delen av neset består i hovedsak av sand, men det er noen små områder med gressbevokst sandholdig jord. I nordlig del av neset er det større områder med sammenhengende gressbevokst mark. Det meste av neset var tidligere gressbevokst, men i løpet av de siste 15 årene har det vært kraftig erosjon i området (Figur 5).

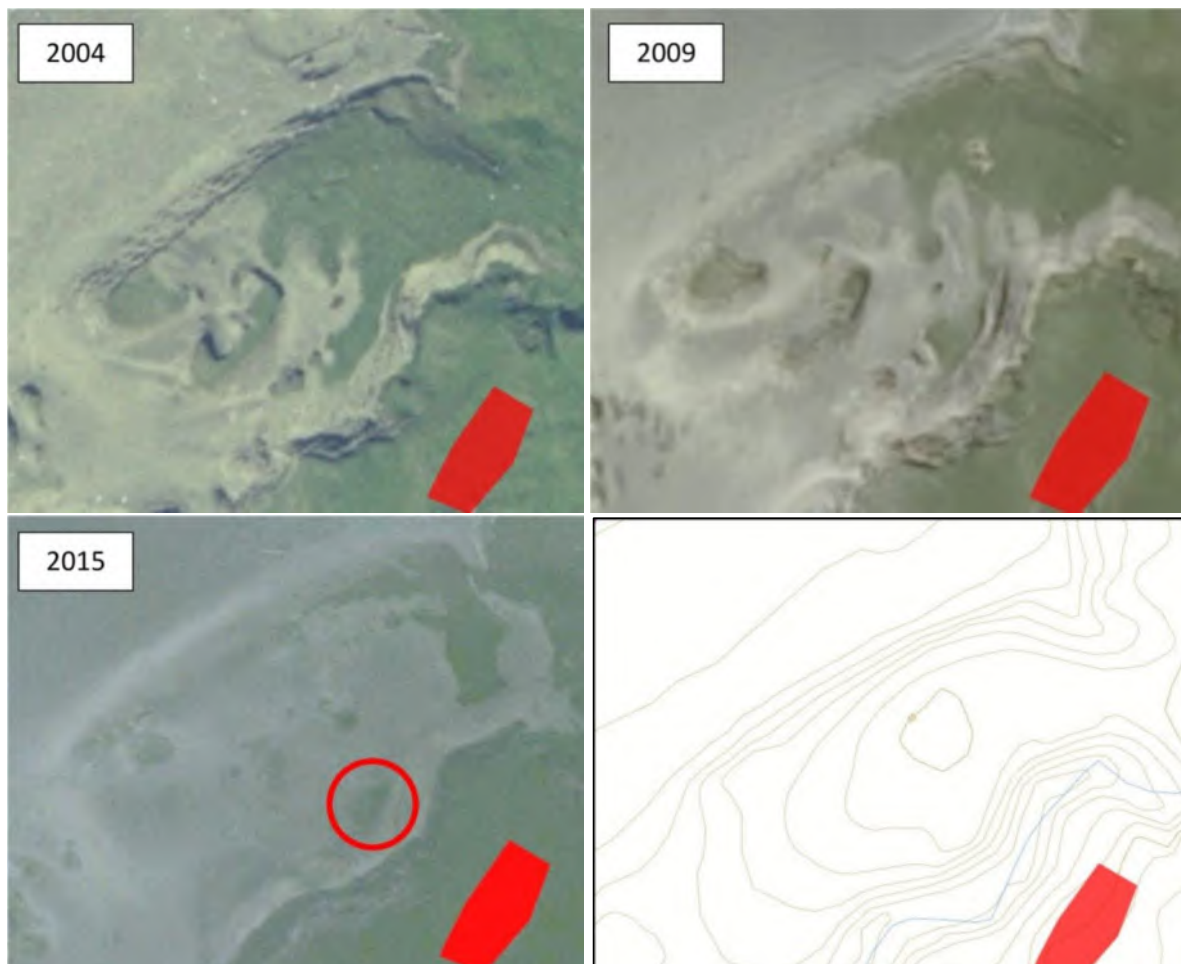
I den sandige overflaten på den neset ble det i 2020 observert flere mindre ansamlinger av skjørbrent stein, bein og flekker med svært nedbrutt jern (Figur 7). Materialet stammer trolig fra kulturlag som nå er fullstendig erodert bort.

I bakre del av kollen, like vest for den lille bekken står det en «søyle» med jord og sand som er gressbevokst på toppen. Den er ca 170 cm høy, med diameter anslått til omtrent 4 meter. I veggen på søylen var det synlig flere sjikt med sand, adskilt av mer humusholdige linser hvori det stedvis kunne observeres bein, skjørbrent stein, og trekull. Undergrunnen rundt søylen består av sand som inneholder større andel jord/humus enn ellers, og som kan representere rest av kulturlag. På en smal avsats mellom denne søylen og skråningen ned mot bekken var det synlige rester etter en antatt

steinlegning, som kan ha inngått i et gulv (Figur 8). I skråningen ned mot bekken var det like øst for søylen var det en vifteformet ansamling med bein, skjørbrønt stein og trekull (Figur 5). Dette er sannsynligvis vasket ut fra bosetningslagene ovenfor. I dette området ble i løpet av befaringen funnet fragment av klebersteinsgryte og del av et hengebryne (Figur 4).

Søylen ser ut til å være den siste resten av et bosetningslag, som opprinnelig trolig strakk seg ut over den ytre delen av neset på Rørholmen. Søylen kan inneholde flere kulturlag som representerer flere bosetningsfaser. Steinlegningen ligger antageligvis i kulturlagsrest som hviler på steril sandgrunn, på samme høydenivå som det laveste kulturlaget i søylen. Dette høydenivået kan gjenspeile en av de eldste bosetningsfasene. Gjenstandsmaterialet indikerer bosetningsfaser som trolig skal dateres til sein yngre jernalder - middelalder.

Selv om naturkreftene utgjør den klart største trusselen mot lokaliteten, innebærer også den store mengden besøkende fare for økt nedbrytning. De få gressbevokste områdene på Rørholmen brukes som teltplass (se Figur 5). Det er også groper etter graving i veggene rundt søylen, trolig som følge av barns lek og «skattejakt» (se Figur 7).

Figur 3 Flyfoto som viser hurtig erosjon i boplassområdet på Rørholmen 2009-2015.. Rød ring markerer "søylen" med intakte kulturlag. Nederst til høyre topografisk kart som viser terrenget.

Tiltak for sikring

På bakgrunn av den omfattende pågående erosjonen vurderer vi at det er nødvendig å gjennomføre en sikringsundersøkelse, med formål å ivareta data og informasjon før det går tapt.

Undersøkelsen vil omfatte:

1. Dokumentasjon og innmåling av gjenværende bosetningsspor. Det foretas intensiv overflateinspeksjon av den eroderte delen av Rørholmen. Identifiserte strukturer og ansamlinger funn avdekkes, måles inn og dokumenteres. Eventuelt gjenstandsmateriale samles inn. Særlig intakte eller interessante strukturer kan vurderes nærmere undersøkt gjennom utgravning. Det tas dateringsprøver av eventuelle konsentrasjoner med trekull/bein som inngår i strukturelle kontekster.
2. Dokumentasjon og innsamling av gjenstandsmateriale i skråningen, som er erodert fra området rundt søylen. Innsamling av representativt utvalg beinmateriale, samt vurdering av metode for kvantifisering av mengde skjørbrent stein.
3. Utgravning og dokumentasjon av søylen med antatt intakte kulturlag, og området i umiddelbar nærhet. Det renses fram og dokumenteres en profil i siden på søylen, og det samles prøver for datering fra identifiserte kulturlag. Utgravningen vil ta utgangspunkt i lagvis fjerning av masser fra toppen av søylen. Massene spas ut ved hjelp av spade og krafse. Hvert kulturlag dokumenteres i plan. Eventuelle strukturer undersøkes i henhold til single-context prinsippene. Søylen graves ned til antatt nedre kulturlag, representert ved nivået til den delvis bevarte steinlegningen like ved.

Gjennomføring

Prosjektet skal følge angjeldende regler og retningslinjer for ferdsel og opphold i Lofotodden nasjonalpark. Det må blant annet tas særskilt vurderinger og hensyn i forhold til hekketid, alternativer for transport av personell og utstyr, etablering av leir, og opprydding etter endt undersøkelse. Prosjektet vil derfor inngå samarbeid med samarbeid med nasjonalparkoppsynet, som vil være involvert i planlegging og avvikling av feltarbeidet.

Gjennom utgravningen vil hele den gjenværende bosetningsresten i søylen bli fjernet. Massene vil bli deponert på sandflata like ved. Etter noen år vil disse svært sandholdige massene være spredt av vær og vind, slik at det forhåpentligvis vil bli få eller ingen varige synlige spor etter utgravningsvirksomheten.

Lokalitetens beliggenhet tilsier at personalet må oppholde seg på stedet mens undersøkelsene pågår. Overnatting vil skje i telt, mens en flyttbar gamme vil anvendes som oppholds- og kontorsted. Gammen vil ha oppvarmingsmuligheter via multifuel-ovn, og kokemuligheter via gassbluss. Leiren vil bli anlagt på område som anvendes som teltplass like ved utgravningsområdet. Gammen har gulvduk, slik at det vil bli minst mulig slitasje på vegetasjonen der gammen står. Kun eksisterende bålplasser vil bli benyttet. Feltmannskapet vil disponere et portabelt toalett med septikktank. Septikk vil bli fraktet til egnet avfallsmottak, sammen med alt øvrig avfall. Vann er tilgjengelig i bekk/elv som renner ned fra Ryten. Drikkevann bør trolig renses/filtreres.

Da transport med båt ikke anses som praktisk gjennomførbart, må utstyr fraktes til og fra stedet med helikopter. Vi har foreløpig ikke innhentet tilbud, her er kostnadene er anslått til kr 150 000.

Feltarbeidet er beregnet til å ha en varighet på 10 dager, med deltagelse av tre feltarkeologer. I dette er iberegnet 2 dager for reise mellom Kvalvika og Tromsø, 1 dag for etablering og nedrigging av felt. Det er budsjettet for 12 dager diett, 10 dager nattillegg og 2 dager hotell per person (helg inkludert).

Det kan framkomme gjenstander som har behov for konservering. Vi budsjetterer med inntil 15 dagsverk for dette.

Det er budsjettet med 3 flyreiser Tromsø-Leknes á kr 4500, samt leiebil i 12 dager.

Utstyr fraktes Tromsø-Leknes t/r med Norlines.

Vi budsjetterer med analyse av 6 trekullprøver á kr 5500.

Det budsjetteres også med 4 makro- og mikrofossilprøver fra eventuelle godt bevarte kulturlag. Formålet er å belyse husholdsaktiviteter, spor etter jordbruk/dyrking, fehold etc. Det er benyttet en sats på kr 4700 pr pollenprøve, og kr 5300 pr makrofossilprøve (inkl. mva). Til sammen kr 40 000.

Vi budsjetterer med 1 ukesverk for analyse av dyrebein. Det er benyttet en sats på kr 4500 pr dagsverk. Til sammen kr 22 500.

Det forventes å være mange besøkende i Kvalvika i tidsrommet undersøkelsene pågår. Utgravningen vil bli skiltet og utgravningsområdet markert med sperrebånd. Eventuelle interesserte besøkende vil bli tatt imot i felt. Det vil dessuten bli informert om undersøkelsene på sosiale medier og i lokalavis.

Figur 4 Funn fra skråningen ned mot bekket, i område med bein, skjærbrent stein mm: del av hengebryne av skifer og fragment av klebersteinsgryte. 2020

Figur 5 Utvikling i erosjon på boplassområdet på Rørholmen de siste 15 årene. 1) Foto av ukjent dato (2004-2007?) (<https://lofoten.dnt.no>). 2) Foto tatt i 2015 (Wikimedia Commons). 3) Foto tatt i juli 2017. Denne sommernatta var det mer enn 40 telt i Kvalvika, og noen hadde valgt "søylen" som teltplass (<https://www.tursostre.no/2017/08/04/nar-turen-redukeres-til-et-instagrambilde/>). 4) Foto tatt i 2020 (ARN, UM).

Figur 6 "Søylen" med antatt intakte kulturlag. I skråningen ned mot bekkeleiet var det store mengder bein og skjørbrent stein. Det ble funnet et hengebryne av skifer og et fragment av klebersteinsgryte. Øverst: foto tatt mot NV, nederst mot S. 2020

Figur 7 På den eroderte sandflata rundt søylen lå det ansamlinger med bein og skjørbrent stein. I forgrunnen mulig steinlegning fra gulv. I selve søylen sees hull etter graving, trolig gjort av besøkende. Foto tatt mot nord. 2020

Figur 8 Steinlegning på den eroderte sandflata, sør for søylen og på kanten til skråninga mot bekkeleiet. Foto tatt mot sørvest. 2020

Statsforvalteren i Nordland
Postboks 1405
8002 Bodø

Søknad i forbindelse med arkeologisk sikringsarbeid august 2021, på kulturminneområdet Kvalvika (Askeladden id. 261012), Flakstad kommune, Lofotodden Nasjonalpark

Norges arktiske universitetsmuseum – UiT søker om dette med tillatelse til å gjennomføre en arkeologisk utgravning, anlegge midlertidig leir, samt helikoptertransport av utstyr i Lofotodden Nasjonalpark. Formålet er å sikre kunnskap fra kulturminnelokalitet id. 261012 i Kvalvika, Flakstad kommune. Undersøkelsen er planlagt gjennomført i tidsrommet 16.-27. august 2021.

Bakgrunn

Etter anmodning fra Nordland fylkeskommune (NFK) gjennomførte Norges arktiske universitetsmuseum – UiT (UM) befarings av lokaliteten Kvalvika på nordvestsiden av Moskenesøya i august 2020. På befaringsen deltok Nordland fylkeskommune, Riksantikvaren (RA) og nasjonalparkforvalter Ole-Jakob Kvalshaug. Bakgrunnen var at NFK og RA ønsket en tilstandsvurdering som grunnlag for eventuelle sikringstiltak i forbindelse med skader på deler av fornminnet.

I den nasjonale kulturminnedatabasen Askeladden er lokaliteten (id. 261012) registrert som et bosetningsområde med flere hustufter og andre strukturer, med trolig datering til middelalder og nyere tid. De kjente strukturene ligger i den vegetasjonsdekkete øvre delen av Kvalvika, og er ikke vurdert som truet. Det ble imidlertid påvist omfattende erosjonsskader på den delen av lokaliteten som ligger på Rørholmen nederst i Kvalvika, som omfatter en lav forhøyning eller et platå i det strandnære flygesandsområdet. I dette området kunne det observeres flere mindre ansamlinger av varmepåvirkete steiner, flekker etter svært nedbrutt jern, gjenstander, beinmateriale, og kulturlagsrester. Materialet stammer trolig fra et bosetningsområde fra yngre jernalder-tidlig metalltid, som nå er nesten fullstendig erodert bort.

Flyfoto og foto tatt av besøkende til ulike tider viser at det meste av dette platået tidligere var gressbevakst, men at det i løpet av de siste 15 årene har vært en betydelig og rask erosjon (se vedlegg). Etter all sannsynlighet er bare en brøkdel av bosetningsområdets antatte opprinnelige utstrekning fortsatt bevart. Med klimaendringer kan det antas at erosjonen er eskalerende. Det er derfor grunn til å anta at denne delen av lokaliteten vil være kritisk desimert i nærmeste framtid.

Selv om naturkreftene utgjør den klart største trusselen mot lokaliteten, innebærer også den store mengden besøkende en fare for det som er bevart av dette bosetningsområdet. Blant annet brukes de få gressbevokste områdene på Rørholmen som teltplass.

På bakgrunn av at lokaliteten ble vurdert som sterkt truet utarbeidet Universitetsmuseet en plan for sikring av de mest utsatte kontekstene i Kvalvika (oversendt Riksantikvaren 13.01.2021, vedlegg). Tilrådingen ble innvilget 19.04.2021 over «Statsbudsjettet 2021 kap. 1429 post 70, sikring og prioriterte myndighetsoppgaver» (vedlegg). Det stilles som vilkår i tildelingsbrevet at sikringsundersøkelsene gjennomføres i henhold til plan og i løpet av 2021.

Sikringsundersøkelsen, plan og gjennomføring

Planen for sikringsundersøkelse er basert på to uker med arkeologisk undersøkelse 16.-27. august 2021, med et lag bestående av tre arkeologer fra Universitetsmuseet.

Undersøkelsene er lagt opp så skånsomme som mulig. Hovedhensikten er å dokumentere kulturminner som står i fare for å bli kritisk desimert eller gå tapt, samtidig som en ivaretar et best mulig intakt og uforstyrret kultur- og naturmiljø.

For nærmere informasjon om de ulike sikringstiltakene vises det til vedlagte søknad til Riksantikvaren.

Vi legger opp til følgende undersøkelse:

1. Dokumentasjon og innmåling av gjenværende bosetningsspor i det sandige erosjonsområdet på plataet rundt Rørholmen. Særlig intakte eller interessante strukturer kan vurderes nærmere undersøkt gjennom utgravning. Ettersom antall og tilstand er av eventuelle bevarte strukturer/anlegg er ukjent, er det vanskelig å anslå nøyaktig utgravningsareal her. I utgangspunktet legger vi opp til utgravning av 3-4 små områder (å ca. 4-6 m²).
2. Dokumentasjon og innsamling av fram-erodert gjenstandsmateriale som ligger i en skråning ned mot en bekk i den østlige kanten av det eroderte plataet.
3. Utgravning og dokumentasjon av en ca. 4x4 meter stor og ca. 170 cm høy gressbevokst «søyle» like vest for bekken, og det umiddelbart tilliggende området. I de eksponerte sideveggene på denne «søylen» er det synlig flere sjikt med sand, adskilt av sannsynlige kulturlag (bein, trekull, varmpåvirket stein). Søylen representerer trolig siste rest av intakte bosetningslag på stedet. Utgravningsareal kan estimeres til inntil 20 m².

På selve plataet vil sikringsundersøkelsen være avgrenset til sandholdig grunn, det vil si områder uten vegetasjon og jordsmonn. Etter endt undersøkelse vil sanda bli lagt tilbake i de utgravde områdene. Vi vurderer at den kontinuerlige sandflukten og erosjonen vil føre til at det etter kort tid vil være få, om ingen, spor etter undersøkelsene.

Våre undersøkelser vil medføre at hele eller deler av den gressbevokste søylen vil bli fjernet. Den omfattende erosjonen tatt i betraktning er det imidlertid grunn til å tro at søylen trolig uansett vil være kraftig redusert eller fullstendig fjernet om få år. Det er også nettopp derfor vi og Riksantikvaren mener det er nødvendig å sikre informasjon fra denne antatt siste rest av intakte bosetningslag, før det er for seint. De utgravde massene vil bli deponert på sandflata like ved. Etter noen år vil disse svært sandholdige massene være spredt av vær og vind, slik at det forhåpentligvis vil bli få eller ingen varige synlige spor etter undersøkelsen.

Etablering av midlertidig leir

Lokalitetens beliggenhet tilsier at feltlaget på tre personer må oppholde seg på stedet mens undersøkelsene pågår. Det er derfor nødvendig å etablere en liten midlertidig leir.

De tre deltakerne vil hver disponere et enkeltmanns-telt. En flyttbar teltgamme (s.k. «Reisagamme») vil anvendes som oppholds- og kontorsted. Gammen har gulvduk, som vil bidra til å minke slitasjen på vegetasjonen der gammen står. Gammen er utstyrt med multifuel-ovn for oppvarming og tørk av klær mm, samt gass-kokeplate for matlaging. Det vil bli nødvendig å benytte bensindrevet aggregat (2kW) for lading av datamaskiner, GPS, totalstasjon, kamera, mobiltelefoner etc. For å minimere bruk av aggregat vil vi også ha med ladeenhet som drives av solenergi.

Vi legger opp til at leiren etableres hvor det er mer robust vegetasjon, dvs. lenger inn mot fjellfoten enn på flata ut mot sanddynene. Vi vil kun benytte eksisterende bålplasser. Feltnmannskapet vil disponere et portabelt toalett med septikktank. Septikk vil bli fraktet til egnet avfallsmottak. Alt øvrig avfall vil også bli fraktet ut fra nasjonalparken.

Helikoptertransport

Vi er avhengig av mye teknisk utstyr, blant annet datamaskiner, utstyr til fotogrammetri, totalstasjon, strømaggregat, drivstoff, sålde- og utgravingsutstyr, samt telt, mat og personlig utrustning. Det er ikke mulig å anvende motorisert transport over land, havneforholdene er for vanskelige og uforutsigbare til å benytte båt, og utstyrsmengden er for omfattende til at det kan fraktes manuelt over fjellet. Vi ber derfor om tillatelse til å frakte utstyr og proviant med helikopter.

Med forbehold om vær og at alle praktiske forhold er avklarte, planlegger vi helikoptertransport henholdsvis mandag 16. august, med retur fredag 27. august. Hvis undersøkelserne ferdigstilles tidligere, ber vi om tillatelse til at returdato kan framskyndes.

Vennlig hilsen

Anja Roth Niemi

Forsker

—

Anja.r.niemi@uit.no

77645026

Vedlegg:

- 1 Søknad om tilskudd for sikringsundersøkelse
- 2 Riksantikvarens tilsagn

Kopi

Ole-Jakob Kvalshaug

oljkv@statsforvalteren.no

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Lofotodden nasjonalparkstyre	24/21	05.08.2021

Omdisponering av tiltaksmidler - Lofotodden nasjonalpark - 2021

Forslag til vedtak

Lofotodden nasjonalparkstyre omdisponerer følgende midler:

Tiltaksmidler (post1420.31)	Beløp
Kartlegging tilretteleggingstiltak – Bunessanden og Kvalvika/ Ryten	Kr. 350.000
Stilrettelegging – Ågvatnet	Kr. 100.000
Ferdigstilling av toalett – Vindstad	Kr. 50.000
Kartlegging dyreliv	Kr. 50.000
Informasjonstiltak/ Prosjekt Sporløs Lofotturisme/ Bistand marint avfall	Kr. 50.000
Sum	Kr. 600.000

Bakgrunn

Som kjent ble det på post 1440.31 innvilget kr. 1 million fra Miljødirektoratet uten nærmere spesifisering.

En stor andel av tiltaksmidlene var tiltenkt tilretteleggingstiltak på Bunessanden. Tiltakene skulle gjøres med utgangspunkt i rapporten om tilrådning til restaurering av stien fra Bunesfjorden til Bunessanden, som ble utarbeidet på oppdrag fra Lofotodden nasjonalparkstyre. Etter en nærmere vurdering av rapporten og planlagte tiltak, har Miljødirektoratet rådet nasjonalparkstyret til å avvente med iverksetting av tiltaket inntil det foreligger en forenklet konsekvensvurdering av planlagte tiltak.

22. – 24. juni 2021 ble det gjennomført en befaring sammen med Miljødirektoratet og ressurspersoner på stibygging og naturrestaurering i SNO. Det vises til befaringsrapport som er vedlagt i sakspapirene til dette møtet.

Befaringsrapporten beskriver tilstand på stiene til Buessanden og Ryten og Kvalvika, og behovet for tyngre tekniske inngrep for å redusere omfanget av slitasje langs stier i randsonen av og inni nasjonalparken.

Kort oppsummert tilrår Miljødirektoratet at nasjonalparkstyret bør avvente slike tiltak inntil en besøksstrategi foreligger. Dette for å sikre god lokal forankring og ivaretagelse av tilliten til forvaltningsmyndighet.

Inntil en besøksstrategi foreligger tilrår Miljødirektoratet videre at styret fokusere på enkle tilretteleggingstiltak, herunder vedlikehold, merking av sti, kanalisering og avstenging av uønskede stier.

I styresak 16/21 i nasjonalparkstyremøte 13.04.21 ble følgende omdisponering vedtatt:

Tiltaksmidler (post1420.31)	Beløp
Kartlegging tilretteleggingstiltak – Buessanden og Kvalvika/ Ryten	Kr. 300.000
Prosjektering og kartlegging sti – Ågvatnet	Kr. 100.000
Marint avfall	Kr. 50.000
Ferdigstilling av toalett – Vindstad	Kr. 50.000
Kartlegging dyreliv	Kr. 100.000
Informasjonstiltak/ andre tiltak på innfallsporter	Kr. 400.000
Sum	Kr. 1.000.000

Vedtaket ble fattet med utgangspunkt i at nasjonalparkstyret skulle bistå Flakstad kommune i gjennomføring av tilrettelegging- og informasjonstiltak på Fredvang skole. Herunder grusing av parkeringsplass, toalett og informasjonsskilt. Dette lar seg ikke gjennomføre i år.

Vurdering

Med bakgrunn i tilrådning fra Miljødirektoratet og situasjonen på Fredvang, er forvalters vurdering at man allerede nå varsler direktoratet om en nedjustering av årets budsjett, slik at overflødige midler kan tilfalle tiltak i andre verneområder i Norge.

Etter nærmere vurdering og dialog med Flakstad kommune er forvalters tilrådning at styret avventer med å utbetaling av midler til tiltak på Fredvang pga. to forhold.

1. Eierskapet til parkeringsplassen er fortsatt uavklart.
2. Det har vært mye støy knyttet til hvordan innfallsporten Fredvang skal se ut, og den lokale forankringen har ikke vært optimal. Man har prøvd litt forskjellige tiltak, men ikke kommet fram til en god og omforent løsning enda. Det bør foreligge en mer helhetlig plan på innfallsporten, som sikrer lokal forankring og en god politisk prosess i kommunestyret. Forhold som bør være avklar er: hvor de besøkende skal parkere, toalett og avfallshåndtering og hvordan man ønsker å kanalisere de besøkende inn på stien til Ryten og Kvalvika.

Følgende fordeling omdisponering er foreslått:

Tiltaksmidler (post 1420.31)	Beløp
Kartlegging tilretteleggingstiltak – Buessanden og Kvalvika/ Ryten • Konsekvensvurdering Vegetasjon bestilt – Miljøfaglig Utredning • Innkjøp materiale - Treklopp • Skilting og merking av sti – sårbar vegetasjon • Prøveprosjekt stibygging – Test av materialvalg og stibyggemetode på stien til Buessanden – innleid arbeidskraft og behov for helikopter.	Kr. 350.000
Stitilrettelegging – Ågvatnet • Innleid arbeidskraft og materialkjøp	Kr. 100.000
Ferdigstilling av toalett – Vindstad • Skifte kledning på tre vegger, samt maling innendørs	Kr. 50.000
Kartlegging dyreliv – NOF Lofoten (allerede gjennomført, pris nedjustert)	Kr. 50.000
Informasjonstiltak/ Prosjekt Sporløs Lofotturisme/ Bistand marint avfall • En litt åpen post	Kr. 50.000
Sum	Kr. 600.000
Midler som tilbakeføres Miljødirektoratet	Kr. 400.000

Klageadgang:

Avgjørelsen kan påklages til Miljødirektoratet. Klagefristen vil være tre uker etter at vedtaket er mottatt. Eventuell klage sendes gjennom nasjonalparkstyret.

Andre relevante dokumenter, ikke vedlagt: Befaringsrapport – Buessanden Kvalvika og Ryten, Miljødirektoratet

Arkivsaksnr: 2021/5209-0

Saksbehandler: Ole-Jakob Kvalshaug

Dato: 02.08.2021

U. off.: offl. § 24 andre ledd

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Lofotodden nasjonalparkstyre	25/21	05.08.2021

Brudd på verneforskrift - Bruk av drone i Lofotodden nasjonalpark -

Forslag til vedtak

Lofotodden nasjonalparkstyre anmelder brudd på vernebestemmelse for Lofotodden nasjonalpark. Anmeldelse utarbeides av nasjonalparkforvalter og godkjennes av styreleder før oversendelse.

Bruk av drone i Lofotodden nasjonalpark er forbudt jf. Forskrift om vern av Lofotodden nasjonalpark § 10, 2. ledd.

Vedtak fattes med hjemmel i vedtektene for Lofotodden nasjonalparkstyret punkt 8.5. Nasjonalparkstyret har, som forvaltningsmyndighet, et selvstendig ansvar for å påse at alle brudd på verneforskriftene som styret får kjennskap til, blir rapportert/ anmeldt til politiet dersom det er grunn til å anta at forholdet er straffbart.

Bakgrunn

Nasjonalparkforvalter ble nylig tipset om video lagt ut på Instagram-kontoen

[Redacted] Video er filmet og lagt ut av [Redacted], 28. juli 2021.

Videoen viser tydelig turskilt til Ryten/ Kvalvika ved starten av tursti ved Innersand, og videre områder innenfor nasjonalparken fra og med verneskiltet og klopp ved Skjettendikan, Forsvatnet, utkikkspunktet ved Ryten og oversikt over Kvalvika.

← Video

[Redacted]

Ryten

199 visninger

[Redacted] Etter et lite besøk i Å gikk turen til
#kvalvikabeach og #ryten 🌞✅

for 6 dager siden • Se oversettelse

← Video

[Redacted]

Ryten

199 visninger

[Redacted] Etter et lite besøk i Å gikk turen til
#kvalvikabeach og #ryten 🌞✅

for 6 dager siden • Se oversettelse

Figur 1. Bilde øverst viser utkikkspunktet på Ryten og Kvalvika bak. Bilde nederst er tatt ved vernegrensa, med Ryten i bakkant. Bildene viser at det er mye folk som er ute og går denne dagen.

Grunnlaget for avgjørelsen

Lofotodden nasjonalpark ble opprettet ved kongelig resolusjon 22. juni 2018. Formålet med opprettelsen av Lofotodden nasjonalpark er å bevare et stort naturområde som inneholder et særegent naturmangfold med særlig vekt på landskap uten tyngre naturinngrep, naturtyper, arter og geologiske forekomster.

Bruk av drone, motordrevet modellfly eller lignende er forbudt jf. verneforskriftens § 10 andre ledd. I verneforskriftens § 5 står det at dyrelivet er vernet mot skade og unødige forstyrrelser, og i § 1 siste ledd at allmenheten skal gis anledning til uforstyrret opplevelse av naturen gjennom utøvelse av naturvennlig og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging

Vedtekter for Lofotodden nasjonalparkstyret punkt 8.5 viser til at nasjonalparkstyret har et selvstendig ansvar for å påse at alle brudd på verneforskriftene som styret får kjennskap til blir rapportert/ anmeldt til politier dersom det er grunn til å anta at forholdet er straffbart.

Vurdering

Lofotodden nasjonalpark er leveområde for flere sårbare sjøfugl- og rovfuglarter. Bruk av drone kan virke forstyrrende på hekkende fugl, og i verste fall påvirke hekkesuksessen negativt. Forskning har vist at spesielt territorielle fugler, som rovfugl, kan være svært sensitive til forstyrrelser fra drone.

I formålsparagrafens siste ledd står det at allmenheten skal gis anledning til uforstyrret opplevelse av naturen. I videoen ser man at dronen flyr over svært mange turgåere på vei opp til Ryten, og folk som tar seg en velfortjent hvil ved utkikkspunktet på toppen. Mange turgåere kan oppleve en flyvende drone som støyende, og et fremmedelement i naturen.

Bruk av drone har de siste årene blitt mer og mer vanlig, både til profesjonell bruk og til privat bruk (hobby-formål). Utviklinga har ført til en stor økning i bruk av droner i naturen, og ønske om bruk av drone i nasjonalparker og andre verneområder. Med svært mange besøkende i enkelte områder innenfor nasjonalparken, f.eks. Ryten og Kvalvika, vil det være utfordrende for vernemyndighet å se til at forbudet mot drone overholdes av alle. Det vil gi en sterk signaleffekt for allmenheten at nasjonalparkstyret reagerer med anmeldelse når de blir tipset om slike lovbrudd.

Verneforskriften har vært gjeldene siden 22. juni 2018. Verneforskriften kan etter forvalters vurdering ikke lenger anses som noe nytt regelverk, og aktører som opererer innenfor nasjonalparken har et selvstendig ansvar å gjøre seg kjent med gjeldende regelverk. Det er satt opp informasjonsskilt om drone-forbudet på vernegrensen langs stier som går til Ryten og Kvalvika.

Konklusjon

Etter forvalters vurdering bør overtredelsen anmeldes. Overtredelsen har hatt potensiale for unødig forstyrrelser av dyreliv, og allmenhetens utøvelse av friluftsliv. Det vil ha en sterk allmennpreventiv virkning å anmelde overtredelsen.

Det er gitt prinsipielle føringer om at den som først blir oppmerksom på forholdet "eier" saken, og har ansvar for evt. anmeldelse. Ettersom det er nasjonalparkforvalter som oppdaget forholdet blir det opp til nasjonalparkstyret å levere anmeldelse.

Saksframlegget er unntatt offentlighet i henhold til offentlighetslovens § 24, 2 ledd hvor det står at:

«Det kan gjerast unntak frå innsyn for melding, tips eller liknande dokument om lovbrøt frå private. Andre dokument om lovbrøt, blant anna melding og tips frå offentlege organ, kan det gjerast unntak frå innsyn for inntil saka er avgjort»

Saken er u.off. så lenge en anmeldelse er aktuell, og inntil en evt. anmeldelse er vurdert av påtalemyndighet.

Klageadgang:

Avgjørelsen kan påklages til Miljødirektoratet. Klagefristen vil være tre uker etter at vedtaket er mottatt. Eventuell klage sendes gjennom nasjonalparkstyret.

Vedlegg – Utkast til anmeldelse:

Anmeldelse – Ulovlig bruk av drone i Lofotodden nasjonalpark – Marius Lie

Lofotodden nasjonalparkstyre vil med dette anmelde overtredelse av verneforskriften for Lofotodden nasjonalpark av 22. juni 2018 (forskrift om vern av Lofotodden nasjonalpark i Moskenes og Flakstad kommuner i Nordland fylke), § 10, 2. ledd.

Grunnlaget for anmeldelse er ulovlig bruk av drone i Lofotodden nasjonalpark. Film av overtredelsen er lagt ut på Instagram-kontoen [REDACTED]

[REDACTED] Video er filmet og lagt ut av [REDACTED], 28. juli 2021.

Beskrivelse av Lofotodden nasjonalpark

Lofotodden nasjonalpark ble opprettet ved kongelig resolusjon 22. juni 2018 med hjemmel i Lov om forvaltning av naturens mangfold av 19. juni 2009 § 34, jf. § 35 og § 62.

Lofotodden nasjonalparkstyre er forvaltningsmyndighet.

Formålet med opprettelsen av Lofotodden nasjonalpark er å bevare et stort naturområde som inneholder et særegent naturmangfold med særlig vekt på landskap uten tyngre naturinngrep, naturtyper, arter og geologiske forekomster.

Allmenheten skal gis anledning til uforstyrret opplevelse av naturen gjennom utøvelse av naturvennlig og enkelt friluftsliv med liten grad av tilrettelegging. Unødig støy, herunder bruk av drone, motordrevet modellfly eller lignende er forbudt.

Sakens bakgrunn

Det vises til video lagt ut på Instagram-kontoen [REDACTED]

Videoen er produsert av [REDACTED], og viser klipp fra områder i Lofotodden nasjonalparken, nærmere bestemt Ryten og Kvalvika i Flakstad kommune. I starten av videoen ser man tydelig bilder av turskilt påskrevet Ryten/ Kvalvika. Noen sekunder ut i videoen er drone-filmen fra områder i Nasjonalparken, herunder Skjettendikan (vernegrensa), Forsvatnet, og utkikkspunktet ved Ryten med utsikt mot Kvalvika.

Grunnlag for anmeldelse

Lofotodden nasjonalpark er opprettet med hjemmel i Naturmangfoldloven (NML). Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser i verneforskriften, straffes med bøter eller fengsel på inntil ett år jf. NML § 75 første ledd.

Unødvendig støy, herunder bruk av drone, motordrevet modellfly eller lignende er forbudt jf. forskrift om vern av Lofotodden nasjonalpark § 10, 2. ledd. Dyrelivet, herunder hi, reir, hekke-, yngle-, og gyteplasser er vernet mot skade og unødige forstyrrelser jf. verneforskriftens § 5, 1. ledd.

Forvaltningsmyndighet kan etter søknad gi tillatelse til bruk av droner når dette ikke er i strid med verneformålet jf. verneforskriftens § 10, 3. ledd. Nasjonalparkstyret har ikke mottatt søknad om tillatelse i dette tilfellet.

Forskrift om vern av Lofotodden nasjonalpark tredde i kraft 22. juni 2018.

Verneforskriften kan ikke lenger anses som ny, og aktører som opererer innenfor nasjonalparken har et selvstendig ansvar å gjøre seg kjent med gjeldende regelverk. Vernegrensen for Lofotodden nasjonalpark er inntegnet i de fleste offentlige digitale karttjenester. Det er satt opp skilt som informerer om vernestatus og drone-forbud på stier som går inn til Ryten og Kvalvika. Ferdsele er godt kanalisert, og stien passerer like ved skiltet.

Miljøpåvirkning

Lofotodden nasjonalpark er leveområde for flere sårbare sjøfugl- og rovfuglarter. Bruk av drone kan virke forstyrrende på hekkende fugl, og i verste fall påvirke hekkesuksessen negativt. Forskning har vist at spesielt territorielle fugler, som rovfugl, kan være svært sensitive til forstyrrelser fra drone. Territorie-hevdende rovfugl kan aktivt oppsøke dronen, noe som i verste fall kan få et uheldig utfall for fugl eller drone.

Hensynet til friluftsliv

I formålsparagrafen til Lofotodden nasjonalpark, § 1 siste ledd står det at allmenheten skal gis anledning til uforstyrret opplevelse av naturen. I videoen ser man at dronen flyr over svært mange turgåere på vei opp til Ryten, og folk som tar seg en velfortjent hvil ved utkikkspunktet på toppen. Mange turgåere kan oppleve en flyvende drone som støyende, og et fremmedelement i naturen.

Oppsummering

I Lofotodden nasjonalpark er bruk av drone forbudt, og nasjonalparkstyret ser alvorlig på hendelsen, som har medført unødige forstyrrelser på dyreliv og friluftsliv.

Bruk av drone har de siste årene blitt mer og mer vanlig, både til profesjonell bruk og til privat bruk (hobby-formål). Utviklinga har ført til en stor økning i bruk av droner i naturen, og ønske om bruk av drone i nasjonalparker og andre verneområder.

Vi har et stort antall besøkende i nasjonalparken i løpet av ett år, og å overholde regelverket på dronebruk er en stor utfordring i Lofotodden nasjonalpark. Den allmennpreventive virkningen av straff er tillagt vekt i beslutningen om å anmelde.

Lofotodden nasjonalparkstyre ber med bakgrunn i overnevnte politiet om å iverksette etterforskning av forholdet.

Vi ber om å få tilsendt bekreftelse på an anmeldelse er mottatt, samt anmeldelsesnummer.

Ved behov for ytterligere opplysning eller bistand kan nasjonalparkforvalter Ole-Jakob Kvalshaug kontaktes på tlf. 952 69 263 eller på epost oljkv@fstatsforvalteren.no.

Med hilsen

*Lillian Rasmussen
Styreleder, Lofotodden nasjonalparkstyre*

Andre relevante dokumenter, ikke vedlagt:

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Lofotodden nasjonalparkstyre	26/21	05.08.2021

Etteranmeldt sak - Ruteløye gitt for fjordcruise i Reinefjorden

Forslag til vedtak

Nasjonalparkstyret sender en henvendelse til fylkeskommunen om løyve gitt til chartertur inn Reinefjorden og hvorfor nasjonalparkstyret ikke er hørt i denne saken. Løyve som er gitt strider med nasjonalparkstyret arbeid med besøksforvaltning i området Buessanden og Horseid.

Etablerte chartertilbud vil potensielt øke ferdselen i Lofotodden nasjonalpark og i et område med prioritert naturtype *sandynemark* som er spesielt sårbar for ferdsel. Det er ikke god nok infrastruktur (kai, toalett og avfallshåndtering) eller godt nok opparbeidet tursti for det økte besøkstrykket som det legges opp til her.

Henvendelsen utarbeides av nasjonalparkforvalter og sendes til godkjenning til nasjonalparkstyret.

Bakgrunn

I vedtak gjort av fylkesrådet 08.06.2021, saksnummer 157/2021, er det gitt ruteløye til Arctic Explorer AS for charterturer/ fjordcruise mellom Værøy – Å – Reine – Reinefjorden. Ruteløyven er gitt for en 10-års periode.

Tilbudet som planlegges er tredelt:

- Å – Reine – Reinefjorden: Reine – Å – Værøy – Å – Reine
- Fjordcruise: Reine – Reinefjorden -Reine
- Midnight Sun Cruise: Å – Reine – Reine – Å

MS Aurora Explorer (kapasitet på 145 pax) planlegges brukt på den lengste turen til/fra Værøy og Midnight Sun Cruise. Mens MS Åhav (kapasitet på 55 pax) skal brukes på fjordcruiset i Reinefjorden. MS Fjordskyss (kapasitet på 30 pax) benyttes på Reinefjorden når passasjerantallet er lavt.

Fjordcruiset fra Reine og i Reinefjorden planlegges med 5 daglige avganger, hvor besøkende kan gå av i Kjerkfjorden eller på Vindstad. Ifølge fylkeskommune vil dette tilbudet ikke konkurrere med den offentlige ruten Nordland fylkeskommune har ute på anbud. Operatør legger opp til rene turistpriser, kr. 495 for voksne og kr. 250 for barn.

Fylkeskommunen har ikke vært i dialog, eller sendt saken på høring med/ til kommune eller nasjonalparkstyret.

Vurdering:

Det nyetablerte tilbudet om fjordcruise med avganger i Kjerkfjorden og på Vindstad kommer i tillegg til fylkeskommunes offentlige rute på samme strekning. Med fem planlagte avganger daglig, vil besøkstrykket i Kjerkfjorden og Vindstad, to innfallsporter til Lofotodden nasjonalpark, øke betraktelig. De fleste som går av på disse to innfallsportene tar seg gjerne over til de to hvite sandstrendene på yttersida av nasjonalparken, Horseid (fra Kjerkfjorden) og Buessanden (fra Vindstad).

Horseid og Buessanden er begge sanddyne-landskap med naturtyper som vurdert som nasjonalt viktige. Dette er områder med en rik og variert flora, men det skrinne vegetasjonsdekket på sandbunn er særlig sårbar for erosjon. Mye ferdsel, samt etablering av leir- og bålplasser gir utfordringer for ivaretagelse av verneverdiene da det skaper mye slitasje og erosjon på vegetasjonen.

Tabell 1. Antall passeringer registrert på ferdselsteller montert ved kirkegården i Bunesfjorden og totalt antall solgte billetter solgt på Hurtigbåten til Reinefjorden. Hurtigbåten har to faste anløp, Vindstad og Kjerkfjorden. Det finnes ikke tall på hvilket anløp passasjerene har gått av på. *telleperiode 29.07 – 23.12.2019 **telleperiode 01.01 – 14.09.2020.

År	Ferdselstelling Bunesfjorden	Passasjertall – hurtigbåt Reinefjorden
2017	---	10 327
2018	---	17 939
2019	12 943*	16 771
2020	22 928**	13 373

Ferdselstillinger og passasjertall fra den offentlige ruta til fylkeskommunen viser at det allerede er mye ferdsel i området. Med et nytt fjordcruise-tilbud, med fem daglige avganger i tillegg til rutebåten, kan det potensielt øke besøkstrykket på disse sårbare områdene betraktelig. Mer ferdsel i området kan få store konsekvenser for de verneverdiene nasjonalparkstyret skal ivareta.

Klageadgang:

Avgjørelsen kan påklages til Miljødirektoratet. Klagefristen vil være tre uker etter at vedtaket er mottatt. Eventuell klage sendes gjennom nasjonalparkstyret.

Andre relevante dokumenter, ikke vedlagt:

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Lofotodden nasjonalparkstyre	27/21	05.08.2021

Etteranmeldt sak - Ny runde med autorisering av guider i Refsvikhula - Kollhellaren

Forslag til vedtak

Styreleder inviterer til møte med Moskenes kommune, nasjonalparkforvaltning og kulturminneforvaltning for en koordinering/ utarbeiding av retningslinjer for autorisering.

Bakgrunn

Styresak etteranmeldt av styreleder.

Hulemalerier er kun funnet 11 huler i Norge, og denne bergkunsten er blant de mest sårbare kulturminnene vi har. Bildene brytes ned over tid som et resultat av naturlige kjemiske og mekaniske nedbrytingsprosesser. Dette er en svært langsom prosess. De mest dramatiske ødeleggelsene skjer under menneskelig påvirkning. Skjøre malerier som er plassert i trange huler kan fort bli skadet ved at besøkende kommer i kontakt med pigmentene eller slår løs deler av berget. Mange blir fristet til å berøre maleriene, da de ikke tenker over at kontakt kan skade.

Kollhellaren (også kalt Refsvikhula) er en av de største hulene i landet med malerier. Hula er utsatt for en sakte og naturlig nedbrytning som ikke kan stoppes. Hulemaleriene er automatisk fredete kulturminner etter kulturminneloven (kap II). Utenfor inngangen er det satt opp informasjonsskilt om hulemaleriene og informasjon om at det er besøksforbud i hula.

Nordland Fylkeskommune har, i samarbeid med Moskenes kommune, laget et opplegg for opplæring og autorisasjon av guider som arrangerer organiserte turer til

Kollhellaren. Moskenes kommune administrerer operatørvirksomheten på vegne av fylkeskommunen. I nasjonalparkstyrets retningslinjer for organisert ferdsel står følgende om Refsvikhula. «*Organisert ferdsel i områder med ferdselsforbud etter annen lovgivning, f.eks. Kollhellaren/ Refsvikhula. Tillatelse gis bare til aktører som har nødvendig autorisasjon.*»

Autoriseringen gis for tre år av gangen, og neste autoriseringsrunde blir i høst 2021. I den forbindelse er det et ønske fra nasjonalparkstyret om at kulturminnemyndighet (fylkeskommunen), nasjonalparkstyret og Moskenes kommune tar en gjennomgang av retningslinjer for autoriseringen, og en avklaring av rollen til de tre aktørene.

Klageadgang:

Avgjørelsen kan påklages til Miljødirektoratet. Klagefristen vil være tre uker etter at vedtaket er mottatt. Eventuell klage sendes gjennom nasjonalparkstyret.

Andre relevante dokumenter, ikke vedlagt:

ST 28/21 Eventuelt